

Ks. HENRYK GERLIC

DUCHOWIEŃSTWO KOLEGIATY GŁOGOWSKIEJ W 1491 ROKU

I. Prałaci i kanonicy II. Wikariusze III. Mansjonarze IV Altarzyści

W zbiorach Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu pod sygnaturą IV b. 7. znajduje się pochodzący z początków XVI wieku¹ "Copialbuch von 1339 bis 1534 reichend"², w którym na kartach 105b - 106a znajdujemy wykaz altarii i altarzyków, a na karcie 106a spis duchowieństwa najważniejszych korporacji funkcjonujących w 1491 r. przy kolegiacie głogowskiej: kapituły, wikariuszy i dwu mansjonarii. Już samo umieszczenie spisu altarii i altarzyków przed wykazem prałatów, kanoników, wikariuszy i mansjonarzy sugeruje jego wcześniejsze powstanie, co całkowicie potwierdza analiza wewnętrznej treści. Datą końcową dla obydwu dokumentów jest dzień 21 VII 1491 r., przed którym musiano dokonać spisu altarzyków, skoro widnieją jeszcze wśród nich Jan Cromer i Wincenty Kindilmann. Dokument wyliczający prałatów, kanoników, wikariuszy i mansjonarzy musiał powstać po 21 VII 1491 r., a najprawdopodobniej dopiero po 30 IX 1491 r. skoro brak w nim nie tylko Jana Cromera i Wincentego Kindilmana, ale również zmarłego 30 IX 1491 r. kanonika Melchiora Lossa³ Omówienie duchowieństwa zaczynamy od krótkiego tylko przedstawienia kapituły⁴, by więcej miejsca poświęcić ściśle związanym z prałatami i kanonikami wikariuszom, a następnie mansjonarzom obydwu przykolegiackich wspólnot i wreszcie zająć się altaryzami.

I. PRAŁACI I KANONICY

Powstała w 1120 r. kapituła głogowska liczyła w 1491r. dwudziestu członków. Składała się z sześciu prałatur (prepozyt, scholastyk, dziekan, archidiakon, kantor, kustosz) i czternastu kanonii.

1. Prałaci

ERCHTMER Jakub (1484 - 1497) kustosz, mgr⁵

---

¹ Ostatni zapisany w nim datowany dokument wystawiono 31 V 1521 Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu (dalej: AAW) IV b. 7 fol. 34b.

² Kopiarz ma regesty rękopiśmienne: AAW t. 31 dotychczas nieopublikowane.

³ H. Gerlic, *Kapituła głogowska w dobie piastowskiej i jagiellońskiej (1120 - 1526)*, Gliwice 1993, nr 233.

⁴ Biogramy prałatów i kanoników oraz szczegółową bibliografię podał Gerlic, dz. cyt.

⁵ Tamże, nr 98.

KOŁO Apeczko (1481 - 1517) - scholastyk. Pochodził z Gubina. Studiował prawo w Pradze i Bolonii. Scholasterię głogowską uzyskał dzięki poparciu księcia głogowsko-żagańskiego Jana, którego był kanclerzem. Przynajmniej do 1487 r. rezydował stale w Głogowie,

piastując w tutejszym archidiakonacie urząd komisarza biskupiego. Był ponadto kanonikiem i kanclerzem w katedrze wrocławskiej i kanonikiem w tamtejszej kolegiacie św. Krzyża⁶.

LIDLAU Piotr (1474 - 1511) - prepozyt. Posiadał najprawdopodobniej święcenia kapłańskie. Prepozyturę otrzymał około 1474 r. i posiadał do swej śmierci. Prawdopodobnie rezydował stale w Głogowie⁷

SCHEUERLEIN Jan (1491 - 1516) - archidiakon. Pochodził z Wrocławia. Studiował w Rzymie i Bolonii. Zmarł 2 IV 1516 r. Posiadał ponadto kanonię w katedrze wrocławskiej, prepozyturę w Opolu, kanonię w Legnicy, Augsburgu i Trydencie. Był wrocławskim oficjałem i wikariuszem generalnym i we Wrocławiu rezydował.⁸

SCULTETI Marek (1485 - 1502) - kantor. Pochodził z Lubina. Studiował w Lipsku. Był także profesorem teologii i rektorem. Był kanonikiem w katedrze wrocławskiej, kustoszem w Miśni oraz prepozytem kapituł mniejszych w Zscheila i Grossenheim. Jest fundatorem stypendiów dla studentów z Wrocławia, Głogowa, Lubina i Lipska. Zmarł 31 VII 1502 r.⁹

STANKO Jan (1466 - 1492) - dziekan. Pochodził z Lubina. Studiował w Lipsku i prawdopodobnie we Włoszech. Został członkiem wydziału medycznego Akademii Krakowskiej. Oprócz dziekani głogowskiej posiadał kanonię katedralną i prepozyturę św. Krzyża we Wrocławiu, kanonię w katedrze krakowskiej i we Wieluniu oraz kantorę w Sandomierzu. Zmarł 21 VI 1492 r.¹⁰

2. Kanonicy

AMBROSII Jan (1487 - 1504). Był augustianinem z opactwa na Piasku. Około 11 III 1476 r. został wrocławskim biskupem pomocniczym. W latach 1487 - 1494 stale rezydował w Głogowie. Posiadał ponadto kanonię w Nysie i parafię w Lubinie, którą w 1500 r. zamienił na parafię w Trzebnicy. Zmarł 3 X 1504 r.¹¹

CZEPEL Mikołaj (1491 - 1518). Pochodził z Poznania. Urodził się w 1452 r. Studiował w Krakowie i Rzymie. Posiadał ponadto wiele prebend na Śląsku i w Polsce. W Głogowie nie rezydował, a swą kanonię objął w posiadanie poprzez prokuratora. Zmarł 30 IV 1518 r.¹²

⁶ Tamże, nr 9.

⁷ Tamże, nr 321.

⁸ Tamże, nr 163.

⁹ Tamże, nr 225.

¹⁰ Tamże, nr 169.

¹¹ Tamże, nr 113.

¹² Tamże, nr 251.

DITTERICH Jan (1467 - 1506). Pochodził prawdopodobnie z głogowskiej rodziny mieszczańskiej. Posiadał I kanonię i rezydował zapewne stale w Głogowie¹³.

DOBIRGAST Jan (1477 - 1504). Trudno jednoznacznie ustalić jego pochodzenie. Ukończył studia. Należał do grona stale rezydujących w Głogowie kanoników¹⁴.

FABRI Marcin (1487 - 1514). Pochodził prawdopodobnie z Głogowa. Posiadał tu później dwunastą kanonię przeznaczoną dla proboszcza głogowskiej parafii św. Mikołaja, którym mógł zostać około 1497 r. po śmierci Kaspra Luckawa. Stale rezydował w Głogowie. Był ponadto sędzią i komisarzem biskupim w archidiaconacie głogowskim¹⁵

HERMAN Jan (1491 - 1504). Prawdopodobnie identyczny z Janem Hermanni z Legnicy. Studiował w Erfurcie i Rzymie. Spotykamy go w Głogowie na IX kanonii, którą posiadał zapewne wraz z kanonią i kustodią katedralną aż do śmierci 29 III 1504 r.¹⁶

HOFFMAN Mikołaj (1488 - 1508). Pochodził z Głogowa, z rodziny mieszczańskiej. Studiował w Lipsku, a później w Krakowie, gdzie został kaznodzieją i altarzystą w kościele NMP. W Głogowie rezydował conajmniej w latach 1488 - 1494. Był też plebanem w Górze¹⁷

KREKKOWITZ Baltazar (1488 - 1514). Pochodził zapewne ze śląskiego rodu rycerskiego. Ukończył studia. Rezydował w Głogowie. Zmarł około 1514 r.¹⁸

LINIFICIS Jan (1491 - 1503). Pochodził prawdopodobnie z głogowskiej rodziny mieszczańskiej¹⁹

LUCKAW Kasper (1477 - 1497) pleban głogowski do 1497 r. Pochodził ze śląskiej rodziny ziemiańskiej. Ukończył studia na nieznanym uniwersytecie. Rezydował stale w Głogowie²⁰.

RUDIGER Arnustus (1477 - 1496). Pochodził z Kłodzka. Był klerykiem diecezji praskiej. Studiował w Erfurcie. Czasowo w 1487 r. rezydował w Głogowie. Posiadał ponadto kanonię we Wrocławiu u św. Idziego i św. Krzyża oraz w Nysie i parafię Cammicz w diecezji miśnieńskiej²¹.

---

¹³ Tamże, nr 130.

¹⁴ Tamże, nr 131.

¹⁵ Tamże, nr 219.

¹⁶ Tamże, nr 141.

¹⁷ Tamże, nr 263.

¹⁸ Tamże, nr 16; przedstawiciele tego rodu znajdujemy ponadto w Przesiecznej koło Głogowa. Związani byli z kolegiatą głogowską jako kolatorzy pierwszego ministerium altarii św. Jana Ewangelisty: AAW IV b. 7 fol. 105b; w 1491 r. patronem był Jan Krekkowitz.

¹⁹ Gerlic, *Kapitula*, nr 148.

²⁰ Tamże, nr 200.

²¹ Tamże, nr 11.

SMEDICHEN Marek (1487 – 1507). Pochodził zapewne z głogowskiej rodziny mieszczańskiej. Posiadał X kanonię. Rezydował w Głogowie. Był ponadto sędzią i komisarzem biskupim w archidiakonacie głogowskim. Zmarł przed 5 X 1507 r.²²

STRAUBINGER Oswald (1485 – 1506). Pochodził z rodziny mieszczańskiej z Geisenfeld w Bawarii. Studiował w Ingolstadt i na innych uniwersytetach. Kanonię głogowską uzyskał zapewne dzięki poparciu księcia głogowsko - żagańskiego Jana II, którego był notariuszem. W 1487 r. rezydował w Głogowie. Posiadał równocześnie kanonię w katedrze wrocławskiej, gdzie został później kantorem i probostwo u św. Marii Magdaleny we Wrocławiu. Zmarł 1 VII 1517 r.²³

W wykazie brakuje nazwiska jednego z kanoników. Wydaje się, iż jedna z kanonii w momencie jego sporządzania była nieobsadzona. Kanonikiem tym mógł być zmarły 30 IX 1491 Melchior LOSS, który pochodził ze śląskiej rodziny rycerskiej z Głogowa, a studiował w Erfurcie. W Głogowie rezydował w 1487 r. Posiadał ponadto kanonię i kustodię katedralną²⁴. Jego miejsce w kapitule objął najprawdopodobniej pochodzący również z Głogowa Marcin SCULTETI²⁵

II. WIKARIUSZE

Wikariusze²⁶ uzyskali w kościele zachodnim już w XII wieku prawa kolegialne,

---

²² Tamże, nr 226; Marka Smedicher, sędziego biskupiego (iudex curie) spotykamy w Głogowie 17 X 1483, kiedy to Marcin Tschepke w zamian za ugodzenie się w sprawie wikarii oddał mu dobrze uposażoną altarię: AAW IV b. 7 fol. 132b. Podobnie 17 XII 1485: biskup wrocławski przydzielił zwolnioną wikarię Mikołajowi Flewter, wnoszący sprzeciw kanonik Marek Smedichin uzyskał od Mikołaja zamianę na altarię uposażoną 13 grzywnami: AAW Regesty rękopiśmienne t. 31 nr 177. Był też altaryzstą Smedelin przy altarii św. Piotra i Pawła (w kościele św. Mikołaja?), co potwierdzono 27 X 1487 przy zakupie 1 grzywny czynszu rocznego w Grębolicach: AAW Regesty rękopiśmienne, t. 33; zob.: W U r b a n, *Regesty dokumentów z parafii w Głogowie*, Studia Teologiczno - Historyczne Śląska Opolskiego (dalej: STHŚl. Op.) 3 (1973), nr 321.

²³ G e r l i c, *Kapituła*, nr 297

²⁴ Tamże, nr 233.

²⁵ Tamże, nr 222. Pod uwagę należałoby brać również Jana Galkarta (1493-1518): tamże, nr 136, a może i innych, którzy pojawiają się w gronie kanoników dopiero pod koniec XV w.

²⁶ Oprócz omawianego zachowały się jeszcze dwa odpisy zawierające wykaz wszystkich dwudziestu wikarych. Pierwszy z przełomu 1468/69 r. z czasu budowy domu wikariuszowskiego: w prawym chórze zasiadali wówczas Augustyn Ortlip wikary prepozyta, Jan Vinckental wicedziekan, Jan Kucheler - vicekantor, Zygmunt Bernstat, Maciej Schubersky, dr Krzysztof Thyme, Marcin Engelman, Paweł Maschkonis, Jan Esschenloer, Kasper Sweydnitz; w lewym: mgr Jan Cromer - rektor szkoły, Stefan Swarczschuster - wikary archidiakona, Łukasz Kunath wikary kustosa, Szymon - notariusz księcia Henryka, Jan Steynkeler kanonik wrocławski, Jan Monch, dr Andrzej Jennitz, Melchior Schoff, mgr Erazm Man, Marcin Carpentarii (Zimmermanus): AAW IV b. 7 fol. 141b. Drugi z przełomu 1473/1474 r.: w prawym chórze zasiadali wikarzy prałatów Augustyn Ortlip, wicedziekan Jan Vinckental (mgr Mikołaj Alberti), Jerzy Kotwicz, wikarzy kanoników: Zygmunt Bernstat, Maciej Schubersky, Krzysztof Fritscke, Marcin Engelman (Kasper Borgeni, Elias), Paweł Maschkonis, Walenty Moldener, Henryk Sculteti; chór lewy: wikarzy prałatów mgr Jan Cromer, Stefan Swarczschuster, Maciej Sellatoris, kanoników: Mateusz Jatschaw (Marcin Kunath), Marcin Sculteti, Jan

a od XIII wieku prawa beneficjatorów wieczystych. Posiadali oni też czasem osobne prebendy manualne, na które prawo prezentacji mieli poszczególni prałaci i kanonicy²⁷ Bezpośrednim przełożonym wikarych był dziekan kapituły, on również inwestował ich i wprowadzał do grona wikariuszy, a nawet sam dokonywał obsadzania wikarii, w przypadku nieobecności któregoś z kanoników. W praktyce jednak w czynnościach tych zastępował go często wicedziekan²⁸.

Pierwszą wzmiankę o wikariuszu przy kolegiacie głogowskiej spotykamy wprawdzie dopiero w 1302 r., a związana jest ona z osobą wicedziekana Mikołaja²⁹, ale na podstawie wydanych na początku XIV wieku przez dziekana Jana "Constitutiones pertinentes ad vicarios", zawierających jeszcze starsze konstytucje dziekana Gotfryda, które pochodzą najprawdopodobniej z połowy XIII wieku, jeżeli nie sięgają one nawet wieku XII³⁰, należy przyjąć, iż tego też czasu sięgać musi swymi początkami kolegium wikariuszy przy kolegiacie głogowskiej.

Częste zmiany, których dokonywali patronowie, stworzyły konieczność prawnej regulacji statusu wikariuszy i doprowadziły dla przykładu w katedrze poznańskiej w 1300 r. do powołania wikariatów wieczystych, z prawem nieusuwalności³¹ Podobną decyzję podjęto zapewne w Opolu, gdzie w 1356 r. spotykamy często określenie *vicarii perpetui*³² Nie wiadomo dokładnie od kiedy wikarzy głogowscy nabyli prawa nieusuwalności, ale posiadali je już z całą pewnością w 1477 r. 25 VII 1485 r. książę głogowski i zagański Jan musiał rozstrzygnąć spór pomiędzy kapitułą głogowską, a tamtejszymi wikariuszami. Postanowiono wówczas między innymi, iż kapituła nie może samowolnie zwalniać wikarych, lecz może to czynić jedynie za zgodą biskupa i władz krajowych³³.

Dochody wikariuszy kolegiaty głogowskiej, które co roku w dzień św. Marcina wypłacali im prałaci i kanonicy wahały się w latach siedemdziesiątych XV wieku od sześciu do zaledwie dwu grzywien. Najlepiej uposażony był wicedziekan, który otrzymywał sześć grzywien, wikarzy prepozyta i archidiacona oraz dwu pierwszych kanoników otrzymywali po 5 grzywien, wicekantor i wikary czwartego kanonika cztery grzywny, wikary kustosza i wszystkich pozostałych kanoników za wyjątkiem wikarego

Schellendorf, Andrzej Jennitz, Melchior Schoff, Erazm Man, Marcin Zimmermann (Carpentarii): AAW IV b. 7., fol. 141b.

²⁷ K. D o l a, *Wrocławska kapituła katedralna w XV wieku. Ustrój - skład osobowy - działalność*, Lublin 1983, 299; J. N o w a c k i, *Dzieje archidiecezji poznańskiej*, t. I: Kościół katedralny w Poznaniu. Studium historyczne, Poznań 1959, 690 - 691; F. K r y s z a k, *Kapituła kolegiacka św. Jerzego na zamku gnieźnieńskim*, *Nasza Przeszłość* 24 (1966), 132.

²⁸ D o l a, *Kapituła*, s. 299; N o w a c k i, dz. cyt., 691

²⁹ *Regesten zur Schlesischen Geschichte* (Codex diplomaticus Silesiae (CDSil.), wyd. C. Grünhagen i in.), Breslau 1863-1925, (cyt. dalej: RSG), tu nr 2731.

³⁰ T J u r e k, *Kto i kiedy fundował kolegiatę głogowską?*, *Sobótka* 49(1994) z. 1-2, 33-35.

³¹ N o w a c k i, dz. cyt., 690 - 691.

³² D. V e l d t r u p, *Prosopographische Studien zur Geschichte Oppelns als herzoglicher Residenzstadt im Mittelalter*, Berlin 1995, 171 n.

³³ AAW IV b. 7 fol. 130b i 99b.

kanonika posiadającego jedenastą kanonię otrzymywali po 3 grzywny. Najślabiej uposażony był wikary jedenastej kanonii, który od kanonika otrzymywał zaledwie jedną grzywnę, a drugą posiadał dzięki zapisanemu mu na zasadzie *widerkaufu czynszowi*³⁴. Nie stanowiło to jednak całego dochodu wikarych, którzy otrzymywali ponadto ofertoria składane przez kanoników w niedziele i święta, spolia pogrzebowe³⁵, opłaty kąpielowe oraz kolędę³⁶. Za każdą odprawioną dziewięciolekcyjną wigilię otrzymywali oni 1 grzywnę i 8 groszy, z czego każdy otrzymywał 2 grosze i 9 halerzy³⁷. Co kwartał każdy z wikarych głogowskich bez względu na to czy należał do rezydujących, czy też nie otrzymywał jako *missalia* 1 gulden węgierski. Każdy osobiście spełniający swe obowiązki otrzymywał co kwartał jako *panales* 1 grzywnę³⁸. Kanonicy zobowiązani byli swym rezydującym osobiście przy kolegiacie wikarym, za których uważano wszystkich obecnych tu w okresie świąt Bożego Narodzenia oraz przybyłych do Oczyszczenia NMP, wypłacić w dzień Nowego Roku prałaci po 1 wiardunku, a kanonicy po 6 groszy, co czyniono później *cum addicione*³⁹.

Dziesięć razy do roku miały miejsce posiedzenia wikariuszy głogowskich połączone z równoczesnym przedstawianiem rachunków i wyborem nowych prokuratorów. Odbywały się one w dzień św. Jadwigi (15 X), Elżbiety (19 XI), Boże Narodzenie, święto Oczyszczenia NMP (2 II), w niedzielę *Invocavit* lub *Reminiscere*, Wielkanoc, Zesłanie Ducha Świętego, Wniebowzięcie NMP (15 VIII), św. Wawrzyńca (10 VIII) i Narodzenie NMP (8 IX)⁴⁰.

O tym jak dalece wikarzy kolegiaty głogowskiej czuli się wspólnotą świadczy fakt, iż w 1468 r. podjęli decyzję o budowie murowanego domu na swe potrzeby. Sprawę przedstawiono kapitule głogowskiej, która 12 V 1468 wyraziła swą zgodę⁴¹, a 10 VI 1473 r. zatwierdził jej postanowienie bp wrocławski Rudolf⁴². Po uzyskaniu zgody kapituły wikarzy przystąpili do budowy⁴³. Sami ponosili koszty związane ze wzniesieniem budynku, przekazując na ten cel swe opłaty *pro panibus*⁴⁴ i obciążając każdego nowo przyjętego wikarego obowiązkiem wniesienia specjalnej opłaty w wysokości

³⁴ Tamże, fol. 115b: Dokument wymienia tylko 19 wikarych.

³⁵ Tamże, fol. 139a i 140b.

³⁶ D o l a, *Kapituła*, 298.

³⁷ W przypadku gdy wszyscy byli obecni pozostawał w kasie jeszcze 1 grosz: AAW Regesty rękopiśmienne, t. 31, nr 340.

³⁸ AAW IV b. 7 fol. 116a.

³⁹ Tamże, fol. 137a.: później poprawiono tę informację *Columbales et non novum annum* przez wzgląd na przypadające w tym dniu święto Chrztu Pańskiego.

⁴⁰ Tamże, fol. 3a.

⁴¹ Tamże, fol. 141b.

⁴² Archiwum Państwowe Miasta Wrocławia i Województwa Wrocławskiego (dalej: APW) Repositorium (dalej: Rep.) 76, nr 345.

⁴³ AAW IV b. 7 fol. 141b.

⁴⁴ Tamże, fol. 132a: 23 V 1469r.

jednej grzywny⁴⁵. W 1469 r. położono kamień węgielny pod wznoszony budynek⁴⁶, a w 1473 r. zakończono budowę⁴⁷ 8 VIII 1473 dwanaście osób, wśród których było ośmiu wikarych kolegiaty głogowskiej rozpoczęło wspólne życie⁴⁸. Około 4 V 1474 r. piętnastu wikarych mieszkało w swym domu⁴⁹. Odtąd codziennie gromadzili się wokół wspólnego stołu, a dzięki specjalnej fundacji altarzysty Piotra Nachaycze podczas posiłku czytano Pismo Święte, bądź inną pobożną lekturę⁵⁰, co z całą pewnością jeszcze bardziej sprzyjało rozwojowi duchowemu wikarych. W 1488 r. mieszkało wspólnie ośmiu wikarych⁵¹, których znajdujemy wśród wikariuszy w 1491 r., którymi byli wówczas:

BEHENE (Behener, Beheme, Benen, Behme, Bchene) Zygmunt (1483 1499). Wydaje się, iż pochodził z mieszczańskiej rodziny Benenów z Kożuchowa⁵² i był synem Mikołaja (Nickela), a bratem Kaspra, Nickela i Frenczila⁵³. Z kolegiatą związany był już przed objęciem wikariatu. 8 VIII 1473 r. był bowiem substytutem dużego chóru⁵⁴. Równocześnie posiadał altarię w Kożuchowie⁵⁵, na której spotykamy go jeszcze 16 XI 1492 r.⁵⁶ 28 VII 1483 r. objął wikariat kustosza Jerzego Kottewicza⁵⁷,

⁴⁵ Tamże, fol. 141b i 21a.

⁴⁶ Tamże, fol. 141b.

⁴⁷ Zob. Tamże, fol. 141b: 1473/1474.

⁴⁸ Później liczba stołujących się w domu wikariuszowskim wzrosła do 20 osób: tamże, fol. 98a i 134b.

⁴⁹ Tamże, fol. 97b. Specjalne przepisy ustalone na konwencji wikarych regulowały sposób przyznawania mieszkania w tym domu: tamże, fol. 4a: IX 1478; tamże, fol. 97b: po 8 IX 1478.

⁵⁰ Tamże, fol. 21a.

⁵¹ AAW IV b 63) 1484-1501 Ratio perceptorum proventuum vicariorum ecclesiae collegiatae Glogoviae majoris, s. 153: wraz z wikariuszami przebywali tam wówczas mansjonarze Maciej Leonard, Urban Cloze - rektor kościoła kolegiackiego, Maciej Rese, Andrzej Wiltpricz, Wawrzyniec Fedeler, prepozyt i kanonik Jan Ditterich.

⁵² Zob. CDSil. t. 24: *Die Inventare der nichtstaatlichen Archive Schlesiens. Die Kreise Grünberg und Freystadt*, hg. K. Wutke, Breslau 1908, 119: 30 XI 1420; 114: 29 IX 1441; 179: 29 VIII 1455. Mógł też pochodzić z Głogowa: zob. CDSil. t. 28: *Die Inventare der nichtstaatlichen Archive Schlesiens. Kreis und Stadt Glogau*, hg. K. Wutke, Breslau 1915, 37 passim, lub ze Świebodzina: AAW Regesty rękopiśmienne, t. 33; zob. U r b a n, dz. cyt., nr 329: 10 II 1492 tamtejsza mieszcza Barbara Ebirharth podarowała kościołowi parafialnemu roczny czynsz w wysokości 10 węgierskich guldenów, który przeznaczyła na fundację ołtarzową, a na altarzystą wskazała kapłana diecezji wrocławskiej Mikołaja Behme.

⁵³ CDSil. t. 24, 110 n.: 31 III 1446 ich kuzyn Hantsche Benen prosił księcia Henryka, by dobra rodzinne ich i synów Wincentego jego kuzynów w równej części pomiędzy nich podzielić.

⁵⁴ AAW IV b. 7 fol. 98a i 134b:

⁵⁵ CDSil. t. 24, 188: 7 VI 1474 spotykamy go tam na altarii NMP, św. Jana Chrzciciela, św. Piotra i Pawła i św. Jana Ewangelisty.

⁵⁶ Tamże, 191: zakupił dla swej kożuchowskiej altarii czynsz roczny w wysokości 1 kopy.

⁵⁷ AAW IV b. 7., fol. 132b.

na którym potwierdzają go dokumenty z 28 VIII 1483 r.⁵⁸ i 20 IX 1493 r.⁵⁹, posiadał go do śmierci⁶⁰, która nastąpiła 14 XII 1499 r.⁶¹ 24 I 1500 realizowano już jego zapis testamentalny przeznaczony na rocznicę⁶². Jako wieczysty wikariusz⁶³ należał zapewne do stale rezydujących i mieszkających wspólnie wikarych (tak z całą pewnością w 1488 r.⁶⁴) Posiadał ponadto w kolegiacie przeznaczone dla regensa głównego chóru drugie ministerium na altarii św. Marii Egipcjanki⁶⁵ Być może jest on identyczny z kapłanem diecezjalnym Mikołajem Behme, którego 10 II 1492 Barbara Ebirharth ustanowiła altarzystą na ufundowanej przez siebie altarii w Świebodzinie⁶⁶.

BORGENI Kasper (1474 – 1495). Pochodził najprawdopodobniej z Głogowa lub jego najbliższej okolicy⁶⁷ Można go z całą pewnością nazwać najślawniejszym spośród wikarych kolegiaty głogowskiej, dzięki temu, iż w literaturze uchodzi on powszechnie za autora powstałego w Głogowie pod koniec XV wieku rocznika "Annales Glogovienses"⁶⁸, najbogatszego pod względem treści ze wszystkich śląskich roczników⁶⁹ i znakomitego dzieła do poznania późnośredniowiecznego Głogowa⁷⁰. 22 III 1474 objął wikariat kanonika Henryka Brawne⁷¹, na którym potwierdzą go wiele dokumentów⁷².

⁵⁸ Tamże, fol. 29a.

⁵⁹ Tamże, fol. 98a.

⁶⁰ Tamże, fol. 133b: w jego miejsce wprowadzono 29 XII 1499. Macieja Lange.

⁶¹ Tamże, fol. 33b.

⁶² Tamże, fol. 33b.

⁶³ AAW IV b 63), 181 i 231: w zestawieniach z 1489/90 i 1491/92 r.

⁶⁴ Tamże, 153.

⁶⁵ AAW IV b. 7 fol. 105b; P K n o e t e l, *Der Dom zur Gross - Glogau seine Baugeschichte und seine Denkmaeler*, Schlesiens Vorzeit in Bild und Schrift 5(1889) nr 2, 33; miał tę alterię jeszcze w 1492r.: AAW IV b. 7., fol. 114b.

⁶⁶ AAW Regesty rękopiśmienne, t. 33; U r b a n, dz. cyt., nr 329.

⁶⁷ J u r e k, art. cyt., 31 wywodzi go z polskiej rodziny rycerskiej, która jeszcze w początkach XIV wieku siedziała na Borgani (dziś Borzygniew) koło Świdnicy Zob. S. K o z i e r o w s k i, *Obce rycerstwo w Wielkopolsce w XIII - XIV wieku*, Poznań 1929, 14; W K o r t a, *Średniowieczna annalistyka śląska*, Wrocław 1966, 310; P. K n o e t e l, *Der Verfasser der Annales Glogovienses*, Zeitschrift des Vereins fuer Geschichte (und Alterthum) Schlesiens 22(1888), 106 n.

⁶⁸ K n o e t e l, *Der Verfasser*, 94-108; W K o r t a, *Ośrodki twórczości rocznikarskiej Śląska*, w: *Dawna historiografia śląska*, Opole 1980, 37; Rocznik opublikował w 1877 r. H. Markgraf w *Scriptores rerum Silesiacarum* (dalej: SRSil.), t. 10, 1-66.

⁶⁹ K o r t a, *Ośrodki twórczości rocznikarskiej*, 35; zob. też: t e n ż e, *Średniowieczna annalistyka*, 312.

⁷⁰ *Głogów. Zarys monografii miasta*, red. K. Matwijowskiego, Wrocław – Głogów 1994, 122. Odosobnioną zatem i pozbawioną jakichkolwiek racji wydaje się być w tym względzie opinia, którą wygłasza J u r e k, art. cyt., 31, iż był Borgeni marnym dziejopisem, o bardzo ciasnym horyzoncie myślowym, który nie miał pojęcia, że Głogów należał niegdyś do nie podzielonej jeszcze Polski, której dziejów nie znał, a Polaków nie znosił i odznaczał się wręcz polonofobią.

⁷¹ AAW IV b. 7 fol. 132a; K n o e t e l, *Der Verfasser*, 104; AAW IV b 62) 1471-1484 Ratio perceptorum proventuum vicariorum ecclesiae collegiatae Glogoviae majoris, fol. 50b.

Należał zapewne do stale rezydujących w Głogowie wikarych, na co wskazuje posiadanie conajmniejw okresie od 1476⁷³ do 1488 r.⁷⁴ mieszkania we wspólnym domu wikariuszy kolegiackich, udział w kapitułach⁷⁵ i tytuł wieczystego wikarego kolegiaty głogowskiej, z którym spotykamy go od 2 II 1477⁷⁶ do 1492 r.⁷⁷ W latach 1474-1478, 1479-1482 i 1485-1495 pełnił urząd prokuratora wikarych⁷⁸. Zmarł przed 25 X 1495, kiedy to zwolniony przezeń wikariat kanonika Marka Smedichena objął Paweł Schedil⁷⁹. Posiadał ponadto pierwsze ministerium na altarii św. Marii Magdaleny⁸⁰.

W 1483 r. sporządził testament. Dwie grzywny czynszu rocznego⁸¹ przeznaczył na kwartę piwa (Weizenbier), którą miał otrzymywać codziennie wikary, czytający podczas wspólnego posiłku pobożną lekturę. Dwie grzywny⁸² przeznaczył na zakup miodu, masła, kaszy i innych produktów przeznaczonych na stół wikarych⁸³, a jedną⁸⁴ powiększył fundację chlebową Piotra Nachaytze⁸⁵. Jedną grzywnę⁸⁶ zapisał

⁷² Ok. 4 V 1474r.: AAW IV b. 7 fol. 97b; 23 IX 1474r.: tamże, fol. 134b; 28 VIII 1483r.: tamże, fol. 29a; 7 13 I 1484r.: tamże, fol. 98a; 20 IX 1493r.: tamże, fol. 98a.

⁷³ Tamże, fol. 98b.

⁷⁴ AAW IV b 63), 153.

⁷⁵ W 1477r.: AAW IV b. 7 fol. 134b; w 1478r.: tamże, fol. 135a; 19 IX 1483r.: tamże, fol. 97b.

⁷⁶ Tamże, fol. 130b.

⁷⁷ W zestawieniach z lat 1489-1492: AAW IV b 63), 181, 203, 231.

⁷⁸ AAW IV b 62) i IV b 63); 2 XI 1475r.: AAW IV b. 7., fol. 25b; 25 I 1476r.: tamże, fol. 26b; w 1477r.: tamże, fol. 140b; 9 I 1477r.: tamże, fol. 26a; 23 VI 1486r.: tamże, fol. 32b; 12 I 1487r.: tamże, fol. 32b; 17 IV 1491r.: tamże, fol. 140b; K n o e t e l, *Der Verfasser*, 104 podaje, że był prokuratorem kolejno w latach 1474/75, 1476-1478, 1479-1482, 1485/86, 1488/89, 1490/91 i 1494/95.

⁷⁹ AAW IV b. 7., fol. 133b; K n o e t e l, *Der Verfasser*, 104.

⁸⁰ AAW IV b. 7., fol. 105b; K n o e t e l, *Der Dom*, 33-34; posiadał je nadal w 1492r.: AAW IV b. 7 fol. 114b.

⁸¹ Jedna na domu notariusza Jana Keppel, a druga na ławie mięsnej w Głogowie.

⁸² Nabyte na majątku Kaspra Falke w Brzostowie (1 grzywna) i Macieja Kugil w Nielubi (1 grzywna).

⁸³ Dwie pierwsze fundacje zostały objęte pewnymi obostrzeniami: 1/ gdyby tylko dwu lub trzech wikarych lub substytutów zasiadało przy wspólnym stole, a w związku z tym nie miałyby miejsca czytanie, pozostała z czynszu kwota powinna przypaść kolektorom; 2/ w przypadku, gdyby tylko dwu wikarych lub substytutów zasiadało do wspólnego stołu, wówczas całe cztery grzywny należało wypłacać temu spośród nich, który będzie odprawiał mszę św. ufundowaną przez Piotra Nachaytze, do której powinien on dołączyć kolektę *Deus venie largitor*. Gdyby nie utrzymano zwyczaju spożywania wspólnego posiłku wówczas prokuratorzy powinni zatroszczyć się o to, aby czynsz został przeznaczony na obiad, którym w Wielki Czwartek zostaliby podjęci uczniowie szkoły kolegiackiej przyjmujący w tym dniu Komunię Świętą. Prokuratorom przypadłoby wówczas 1/5 grzywny jako zapłata za wykonaną pracę: AAW IV b. 7., fol. 31ab.

⁸⁴ Nabyta na majątku Kaspra Rotinberga w Tarpnie.

prokuratorom za trudy związane z gromadzeniem chleba i jego rozdzielaniem pomiędzy ubogich. Półtora marki⁸⁷, do których Jerzy Cedronis dołączył jeszcze dwie marki czynszu rocznego⁸⁸ przeznaczył na swą i Cedroniego rocznicę, a dwie zakupione na Brzostowie⁸⁹ przeznaczył na to, by 16 groszy wypłacano kaznodziei lub precentorowi, który w zamian miał po kazaniu odmówić zwyczajowe modlitwy za niego i Piotra Nachaytcze, a 8 groszy prokuratorom za ponoszone w związku z tym trudy. Dał ponadto 36 grzywien na uposażenie infirmerii, najprawdopodobniej w domu wikarych⁹⁰ Do użytku we wspólnej kuchni zapisał wikarym miedziany garnek⁹¹.

CUBE (Kuba) Hieronim (1485 - 1510). Wydaje się, że można go wywodzić z Kożuchowa⁹². 4 IX 1485 objął drogą zamiany wikariat kanonika Jana de Monte⁹³. W latach 1506-1507 był prokuratorem wikarych⁹⁴. Zmarł przed 14 VI 1510, kiedy to zwolniony przezeń wikariat kanonika Piotra Horniga objął Jakub Schubert⁹⁵.

DORN Jan (1480 - 1504) - wicedziekan. Mógł pochodzić z Krosna Odrzańskiego⁹⁶. 3 VII 1474 za pozwoleniem wikarych kolegiaty głogowskiej succentor Jan Dorn urządził w domu wikariuszy swe przyjęcie prymicyjne⁹⁷ 10 XI 1480 objął przez zamianę wikariat prepozyta kapituły głogowskiej⁹⁸. Jako wikarego potwierdza go

⁸⁵ W 1488 r. oddał on pod zarząd wikarych 8 grzywien czynszu rocznego przeznaczonego na zakup i rozdzielanie chleba pomiędzy ubogich: AAW IV b. 7 fol. 27b.

⁸⁶ Z Żukowic.

⁸⁷ Sexagenę na dobrach Marcina Teschil w Ruszowicach i wiardunek na dobrach Kaspra Langehans w Żukowicach.

⁸⁸ Na domu krawca Mikołaja Carphi w Głogowie.

⁸⁹ Na majątku Andrzeja Weymanna.

⁹⁰ K n o e t e l, *Der Verfasser*, 106 n. Wikarzy mogli tam pozostawać w czasie choroby tak długo jak tego wymagało leczenie, gdy jednak na tyle odzyskali siły by udać się do chóru powinni oni infirmerię opuścić, po to by innemu potrzebującemu pomocy uczynić miejsce. Prokurator miał dbać o to, by izba nie stała pusta, ale by usytuowana została w tak dogodnym miejscu, by mógł tam umieszczać również obcych, z którymi doszedłby do konsensu, z tym jednak zastrzeżeniem, że na pierwszym miejscu mają być zagwarantowane prawa wikarym.

⁹¹ AAW IV b. 7 fol. 117a.

⁹² 27 II 1443r. spotykamy burmistrza Cubo (Kube): CDSil. t. 24, 177

⁹³ AAW IV b. 7 fol. 133a; AAW IV b 63), 39.

⁹⁴ AAW IV b 65).

⁹⁵ AAW IV b. 7 fol. 134a.

⁹⁶ 28 VI 1515r. spotykamy wśród członków tamtejszej rady miejskiej Hansa Dorn: CDSil. t. 24, 196.

⁹⁷ AAW, Regesty rękopiśmienne, t. 31, nr 114.

⁹⁸ Piotra Lidlau: AAW IV b. 7 fol. 132a; AAW IV b 62), fol. 167a; 10 IV 1478 otrzymał ten wikariat Kasper Ledlaw, ale *nec dedit receptionem et ideo merito deletur de libro vicariorum*: AAW IV b. 7 fol. 132b. Występuje on jednak wśród wikarych w ich zestawieniu z 1492 r.: AAW IV b 63), 231.

szereg dokumentów⁹⁹. Około 21 VII 1491 r., po rezygnacji Wincentego Kindilmana¹⁰⁰ został wicedziekanem, ale wikariat ten utracił przed 5 II 1494¹⁰¹ lub nawet już przed 20 IX 1493, skoro w wystawionym wówczas dokumencie nazwany jest *mgr scole*¹⁰², co pozwala przypuszczać, iż zamienił wicedziekanat na wikariat scholastyka, a następnie prawdopodobnie któregoś z kanoników, skoro wśród wikarych spotykamy go już do końca życia. W 1504 r. zapisał wikarym dwie grzywny czynszu na Solnikach¹⁰³. Należał do stale rezydujących i osobiście sprawujących swe powinności chórowe wikarych¹⁰⁴. W latach 1482-1486, 1491-1493 i 1497/98 był ich prokuratorem¹⁰⁵, a 19 IX 1483 na posiedzeniu generalnym powierzono mu stanowisko prowizora należącej do nich karczmny¹⁰⁶.

HORIZINNWESKE (Horzinnweschke, Herzinnweske) Kasper (przed 1476 - 1491). Wikariuszem głogowskim został zapewne około 1476 r.: pozostawiono mu jego dawne mieszkanie przy dokonywanych wówczas zamianach¹⁰⁷. Musiał jednak przebywać poza Głogowem, bo prawie wcale nie pojawia się w tutejszych dokumentach.

KUNAD (Kunath) Marcin (1467? - 1498). Pochodził prawdopodobnie z głogowskiej rodziny mieszczańskiej¹⁰⁸. 14 VI 1467 był hebdomadariuszem głównego chóru w kolegiacie¹⁰⁹, więc zapewne również wikarym. 30 IX 1473 objął wikariat kanonika Michała Fywegę¹¹⁰, na którym jest wielokrotnie potwierdzony¹¹¹. Należał do grona

⁹⁹ 28 VIII 1483r: AAW IV b. 7., fol. 29a; 7-13 I 1484: tamże, fol. 98a; 21 VII 1491: tamże, fol. 97a; 1497 r.: tamże, fol. 100b. Jako wikarego kolegiaty głogowskiej znają go rejestry z lat 1490/91 i 1492: AAW IV b 63), s. 203 i 231; 1495/96: tamże, s. 341.

¹⁰⁰ AAW IV b. 7., fol. 97a.

¹⁰¹ Instalowano wówczas na wicedziekanat mgr. Jana Peschil: AAW IV b 63), 289, który z kolei zrezygnował z niego przed 13 XII 1496, kiedy obejmował wicedziekanat Grzegorz Fabri z Lubina: tamże, 385; Grzegorz wkrótce zmarł i 25 VII 1497 instalowano z kolei jako wicedziekana Wawrzyńca Wolfsdorff: AAW IV b. 7 fol. 133b.

¹⁰² Tamże, fol. 98a; a może chodzi tylko o stanowisko nauczyciela - succentora. Zob. Gerlic, *Kapituła*, 147

¹⁰³ Zastrzegł sobie prawo do nich do końca życia: AAW IV b. 7 fol. 33b.

¹⁰⁴ Tamże, fol. 98a; tylko w takim bowiem przypadku przysługiwało wikaremu zgodnie z uchwaloną wówczas decyzją prawo do udziału w zyskach na karczmie, do których przyznano mu prawo na dwa kwartały.

¹⁰⁵ AAW IV b 62) i IV b 63); AAW IV b. 7., fol. 16b i 29b; urząd prokuratora sprawował on na przemian z Kasprem Borgeni: K n o e t e l, *Der Verfasser*, 104; AAW IV b 64) 1497 - 1498 Ratio perceptorum proventuum vicariorum ecclesiae collegiatae Glogoviae majoris, fol. 1a.

¹⁰⁶ AAW IV b. 7 fol. 97b.

¹⁰⁷ Tamże, fol. 98b.

¹⁰⁸ W kolegiacie głogowskiej spotykamy wcześniej na wikariacie kustosa z przełomu 1468/9 Łukasza Kunath: AAW IV b. 7., fol. 141b; 19 X 1469 (Kunadt): tamże, fol. 21a; w latach 1468-1475 spotykamy w Głogowie wójta Hansa Kunid: CDSil. t. 28, 114 passim.

¹⁰⁹ CDSil. t. 24, 186.

¹¹⁰ AAW IV b. 7., fol. 132a; AAW IV b 62), fol. 50b.

¹¹¹ Około 4 V 1474: AAW IV b. 7 fol. 97b; w 1478: tamże, fol. 135a; 28 VIII 1483: tamże,

wieczystych wikarych kolegiaty głogowskiej¹¹². W 1485 r. otrzymał XIII kanonę dr Oswald Straubinger z Bawarii, który 13 VIII 1498 przekazał jej wikariat Wolfgangowi Erdingerowi¹¹³, co spowodowało wykreślenie Marcina z grona wikariuszy¹¹⁴. Należał do grona stale rezydujących i mieszkających we wspólnym domu wikarych, zapewne już od 1476 r., kiedy to przypadło mu w losowaniu mieszkanie po Melchiorze Schoffie¹¹⁵, a mieszkał w nim zapewne w 1489 r.¹¹⁶ Brał udział w posiedzeniach wikarych¹¹⁷. Fakt jego rezydencji wynika też pośrednio z tego, iż w kolegiacie głogowskiej posiadał pierwsze ministerium na altarii św. Tomasza Apostoła, przeznaczone dla wikarego, który posiadał święcenia kapłańskie i stale rezydował przy kolegiacie. Z altarią tą związana była kuria, w której miał prawo zamieszkać¹¹⁸.

LEHENER (Lener) Jan (1478 - 1500). Być może krewny pochodzącego z Dzierżonowa Marcina Lehenera posiadającego w diecezji wiele prebend między innymi kanonę katedralną i prepozyturę nyską¹¹⁹. 29 X 1478 po rezygnacji poprzednika objął wikariat kantora kolegiaty głogowskiej¹²⁰. Wśród wikarych wymieniony jest 28 VIII 1483¹²¹, a 19 IX 1483¹²² i w styczniu 1484 brał udział w posiedzeniu generalnym wikariuszy¹²³. W latach 1495-1497 pełnił urząd ich prokuratora¹²⁴. Jako wikariusz głogowski potwierdzony jeszcze w 1497 r.¹²⁵ Po raz ostatni spotykamy go 24 I 1500 jako pełnomocnika Zygmunta Behenera¹²⁶.

LOSS Waclaw (1479 - 1491). Pochodził zapewne podobnie jak jego stryj Melchior Loss z rodziny rycerskiej osiadłej w księstwie głogowskim¹²⁷. 12 II 1479 objął wika-

---

fol. 29a; pomiędzy 7 a 13 I 1484: tamże, fol. 98a.

¹¹² Około 2 II 1477: tamże, fol. 130b; w zestawieniu z 1489/90 i 1491/92: AAW IV b 63), 181 i 231.

¹¹³ AAW IV b. 7 fol. 133b. Nie wykluczone, iż pochodził on również z Bawarii.

¹¹⁴ Być może, że powodem przekazania wikariatu Erdingerowi była śmierć Marcina.

¹¹⁵ AAW IV b. 7., fol. 98b.

¹¹⁶ AAW IV b 63), 153.

¹¹⁷ 23 IX 1474: AAW IV b. 7 fol. 134b; 1477 r.: tamże, fol. 134b; 19 IX 1483: tamże, fol. 97b.

¹¹⁸ Spotykamy go na niej również w 1492 r.: AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b; Knoetel, *Der Dom*, 31.

¹¹⁹ D o l a, *Kapitula*, nr 89; R. V o e l k e l, *Die persoenliche Zusammensetzung des Neisser Kollegiatkapitel waehrend seiner Residenz in der Altstadt Neisse 1477 - 1650 an der Kollegiatkirche st. Johannes Ev. und Nikolaus*, Jahres-Bericht der Wissenschaftlichen Gesellschaft Philomatie in Neisse 42(1938), 151.

¹²⁰ AAW IV b. 7 fol. 132b; AAW IV b 62), fol. 134a.

¹²¹ AAW IV b. 7 fol. 29a.

¹²² Tamże, fol. 97b.

¹²³ Tamże, fol. 98a: 7-13 I 1484.

¹²⁴ AAW IV b 63), 320 i 359.

¹²⁵ AAW IV b. 7 fol. 100b.

¹²⁶ Tamże, fol. 33b.

¹²⁷ Kanonik głogowski w latach 1479-1491. Zob. G e r l i c, *Kapitula*, nr 233.

riat jego kanonii¹²⁸. W roku 1490/91 przekazał wikarym *pro camera* 1 grzywnę groszy miśnieńskich¹²⁹

MAN Erazm (1468 - 1495). Wydaje się, iż można go wywodzić z głogowskiej rodziny mieszczańskiej¹³⁰. Był jednym z nielicznych wikarych kolegiaty głogowskiej, który ukończył studia zdobywając magisterium¹³¹. W ich gronie spotykamy go po raz pierwszy 12 V 1468¹³², a potem często¹³³. Należał do grona wieczystych wikarych głogowskich¹³⁴. Mieszkał przy kolegiaci¹³⁵. W latach 1472-1474 pełnił urząd prokuratora¹³⁶. Był altarystą w kościele parafialnym św. Mikołaja¹³⁷. W 1477 r. brał udział w konwencji wikarych¹³⁸, a na ich posiedzeniu generalnym 19 IX 1483 jako prowizor karczmny przedstawił sprawozdanie¹³⁹. Zmarł przed 30 VIII 1495 r.¹⁴⁰ W 1476 r. ofiarował wspólnocie wikarych dzwonek stołowy, dobry miedziany durszlak i brytfańnię¹⁴¹. Ponadto zakupił dla nich 1 *caldare* (Kessel) *fer den Herd*, miedziany garnek i chochlę (czerpak) oraz sześć łyżek stołowych¹⁴².

MOLDENER (Mueldener) Walenty (1470 - 1493). Pochodził zapewne z głogowskiej rodziny mieszczańskiej¹⁴³. Około 12 III 1470 objął przez zamianę wikariat kano-

¹²⁸ AAW IV b. 7 fol. 132b. W kolegiacie głogowskiej był też wikarego Jerzy Loss, który obchód święta św. Marty i Łazarza z dotychczasowego 3. lekcyjnego podniósł do rangi 9. lekcyjnego: tamże, fol. 96b; Gerlic, *Kapituła*, 164-165.

¹²⁹ AAW IV b 63), 204.

¹³⁰ Zob. CDSil. t. 28, 302: index; CDSil. t. 24, 226: index. Od 4 VII 1508 do 19 III 1521 spotykamy tam wójta miejskiego Erazma Man (Mahn, Mahn): U r b a n, dz. cyt., nr 390 - 438; Mikołaj syn Jana Mana z Głogowa był notariuszem w Głogowie: F. L u s c h e k, *Notariatsurkunde und Notariat in Schlesien von den Anfaengen (1282) bis zum Ende des 16. Jahrhunderts*, Weimar 1940, 211.

¹³¹ Po raz pierwszy wspomina o tym dokument z 19 X 1469: AAW IV b. 7., fol. 21a; zob. też niżej.

¹³² Tamże, fol. 3a.

¹³³ Tamże, fol. 141b: 1468/69; fol. 140b: mgr 1472; fol. 98a i 134b: mgr 8 VIII 1473; fol. 97b: mgr ok. 4 V 1474; fol. 134b: mgr 23 IX 1474; fol. 29a: 28 VIII 1483; fol. 98a: mgr 20 IX 1493.

¹³⁴ Tamże, fol. 130b.

¹³⁵ Tamże, fol. 98b: w 1476 r. wybrał sobie mieszkanie po Augustynie Ortlipie.

¹³⁶ AAW IV b 62); 13 III 1474r: AAW IV b. 7 fol. 25a.

¹³⁷ 15 III 1474r.: AAW Regesty rękopiśmienne, t. 33; zob.: U r b a n, dz. cyt., nr 280 i 281.

¹³⁸ AAW IV b. 7 fol. 134b.

¹³⁹ Tamże, fol. 97b.

¹⁴⁰ Zwolniony przezeń wówczas wikariat kanonika Mikołaja Czepela objął Mikołaj Lembergk: tamże, fol. 133b.

¹⁴¹ Tamże, fol. 116b.

¹⁴² Tamże, fol. 117a.

¹⁴³ 30 IV 1443r. spotykamy w Głogowie Pawła Muldener właściciela ogrodu w Serbach: CDSil. t. 28, nr 416.

nika Jana Stewitcza, z którego około połowy września 1470 r. musiał zrezygnować¹⁴⁴. W gronie wikarych wymieniony następnie około 4 V 1474¹⁴⁵. Mieszkał we wspólnym domu, gdzie w 1476r. otrzymał mieszkanie po Zygmuncie Bernstadtzie¹⁴⁶. Należał do grona wieczystych wikarych, co potwierdzone szereg razy z okazji posiedzeń kapituły generalnej wikariuszy¹⁴⁷. Stale rezydował w Głogowie¹⁴⁸. Posiadał tu ponadto w 1484 r. altarię¹⁴⁹. Swoją rocznicę ufundował wikarym¹⁵⁰. Do wspólnego użytku wikarych zakupił 1 marschil/?/¹⁵¹. Jego następcę na wikariacie Marcina Witticha¹⁵² poznajemy 16 VI 1493 r.¹⁵³

PINGER (Pynger) Jan (1483 - 1491). 10 XI 1483 objął wikariat Arnesta Rudigera, ale oddał go już przed 15 VIII 1484 zapewne przez zamianę Janowi Cromerowi alias Senfteleben¹⁵⁴. Wikariat ten objął ponownie 15 VIII 1489¹⁵⁵. Musiał go opuścić najpóźniej około połowy sierpnia 1493 r., kiedy to na wikariacie kanonika Jana Galkarta instalowano obejmującego go przez zamianę Jana Bytschaw¹⁵⁶. Należy zatem przypuszczać, iż Pinger bądź to został wówczas wikarym któregoś z pozostałych kanoników, bądź opuścił kolegiatę.

PLESS Melchior (1486 - 1493). Pochodził najprawdopodobniej z rycerskiej rodziny śląskiej, do której należała podgłogowska Zimna Brzeźnica¹⁵⁷. 16 VIII 1486 objął wikariat kanonika i proboszcza głogowskiej parafii św. Mikołaja, Kaspra Luckaw¹⁵⁸. Około roku 1490/91 uiścił opłaty związane z objęciem wikariatu¹⁵⁹, który

¹⁴⁴ AAW IV b. 7 fol. 132a; wikariat tegoż kanonika objął wówczas Mikołaj Stewitcz.

¹⁴⁵ Tamże, fol. 97b.

¹⁴⁶ Tamże, fol. 98b; przebywał tam też w 1488r.: AAW IV b 63), 153.

¹⁴⁷ AAW IV b. 7 fol. 134b: 1477; fol. 130b: po 2 II 1477; fol. 29a: 28 VIII 1483; fol. 97b: 19 IX 1483; fol. 98a: 7-13 I 1484; AAW IV b 63), 181 i 231: 1489/90.

¹⁴⁸ Potwierdzony około Bożego Narodzenia 1488 :AAW IV b 63), 153.

¹⁴⁹ AAW IV b. 7 fol. 31a.

¹⁵⁰ Tamże; zapisał na ten cel jedną grzywnę czynszu rocznego.

¹⁵¹ Tamże, fol. 117a; Regesty rękopiśmienne, t. 31, nr 329.

¹⁵² AAW IV b. 7 fol. 106a.

¹⁵³ Marcin objął wikariat głogowskiego kanonika i proboszcza w Górze Mikołaja Hoffmana: tamże, fol. 133a.

¹⁵⁴ Tamże.

¹⁵⁵ Tamże.

¹⁵⁶ Tamże: 14 VIII 1493; AAW IV b 63), 259; Jan Bytschaw (Bitschaw), potwierdzony jest wśród wikarych głogowskiej kolegiaty 20 IX 1493 i należał do grona stale rezydujących w Głogowie i osobiście pełniących swe chórowe obowiązki: AAW IV b. 7. fol. 98a; jego z kolei zastąpił na wikariacie Wawrzyniec Fedeler alias Foyt, który w omawianym przez nas okresie był mansjonarzem w kaplicy świętego Krzyża: zob. niżej.

¹⁵⁷ AAW IV b. 7., fol. 110bnn.

¹⁵⁸ Tamże, fol. 133a; AAW IV b 63), 91.

¹⁵⁹ AAW IV b 63), 204.

posiadał zapewne do momentu objęcia go przez Jana Rothe, czyli do 1493 r.¹⁶⁰ Posiadał też pierwsze ministerium na altarii św. Dziewic (św. Barbary)¹⁶¹.

SAWIR (Sawer) Wawrzyniec (1485 - 1501). Pochodził z Głogowa¹⁶². Prawdopodobnie identyczny z pochodzącym z Głogowa notariuszem publicznym¹⁶³, krewnym zmarłego przed 20 IV 1502 dziekana kolegiaty brzeskiej (1490 - 1500) Wawrzyńca oraz wrocławskiego wikariusza katedralnego (1506 - 1518) Jana Sauer¹⁶⁴.

Wikariuszem głogowskim został 25 VII 1485 r.¹⁶⁵ W 1487/88 uścił opłaty należne z tytułu objęcia wiakriatu¹⁶⁶, co wiązało się zapewne z zamianą wikariatu. Przed 1 II 1501 zrezygnował z posiadanego wówczas wikariatu kanonika Jana Dittericha¹⁶⁷

SWARCZSCHUSTER (Swarczschustir, Swarschuster) Stefan (1468 - 1502). Był wieczystym wikarym kolegiaty¹⁶⁸. Od 12 VI 1468¹⁶⁹, posiadał wikariat tutejszego archidiakona, z którego zrezygnował przed 16 II 1502¹⁷⁰. Jego wikariat potwierdzony jest wielokrotnie¹⁷¹. Mieszkał zapewne w domu wikariuszy kolegiackich, gdzie już przed 1476 r. posiadał mieszkanie¹⁷², a przebywał tu stale i rezydował w latach

¹⁶⁰ Jan Rothe 18 V 1493 objął przez zamianę wikariat kanonika Marcina Fabri: AAW IV b. 7 fol. 133a; potwierdzony na wikariacie głogowskim 20 IX 1493: tamże, fol. 98a. W latach 1493-1498 prokurator wikarych: K n o e t e l, *Der Verfasser*, 104; AAW IV b 63), 262, 292, 320, 359; AAW IV b 64), fol. 1a. Z rodziną Rothe (Rote) spotykamy się w Głogowie, Kozuchowie i w Legnicy: CDSil. t. 24, index, 232; CDSil. t. 28 index, 312. Wydaje się, iż możemy go wywodzić z Głogowa lub z pobliskiego Kozuchowa. W kolegiacie głogowskiej występował już wcześniej (10 I 1421) mansonarz Mikołaj Rothe: CDSil. t. 28, nr 262.

¹⁶¹ AAW IV b. 7., fol. 105b i 114b: 1492 r.; K n o e t e l, *Der Dom*, 34.

¹⁶² Tu spotykamy tę rodzinę również w późniejszym czasie: CDSil. t. 28, 197.

¹⁶³ Wystawiał on dokumenty 26 IX 1471 w Legnicy, a w 1515 r. w Rzymie: L u s c h e k, *Notariatsurkunde und Notariat*, 198 i 379, nr 2468; zob. tamże, 196: Jan Sauer de Wuerzburg.

¹⁶⁴ G. B e r n h o f e n, *Das Kollegiatstift zu Brieg in seiner pertsoenlichen Zusammensetzung von den Anfaengen (1369) bis zur Saekularisation (1534)*, Breslau, 1939, 95 - 96. We Wrocławiu spotykamy pochodzącego również ze Lwówka kanonika Stanisława Sauer: G. Z i m m e r m a n n, *Das Breslauer Domkapitel im Zeitalter der Reformation und Gegenreformation (1500-1600)*, Weimar 1938, nr 25.

¹⁶⁵ AAW IV b. 7., fol. 99b.

¹⁶⁶ AAW IV b 63), 123; być może dokonał wówczas zamiany wiakriatu.

¹⁶⁷ Wikariat objął wtedy kanonik raciborski Stanisław Sawer (Sauer) (AAW IV b. 7., fol. 133b; AAW IV b 63), 419) równocześnie (6 XII 1503) altarzysta w kolegiacie głogowskiej: AAW Regesty rękopiśmienne t. 32; W U r b a n, dz. cyt., nr 352.

¹⁶⁸ Zostało to potwierdzone około 2 II 1477: AAW IV b. 7 fol. 130b.

¹⁶⁹ Tamże, fol. 3a, a z całą pewnością od przelomu 1468/69: tamże, fol. 141b.

¹⁷⁰ Tamże, fol. 133b; objął go wówczas Grzegorz Metzener.

¹⁷¹ Tamże, fol. 21a: 19 X 1469r. (Jan?), fol. 98a i 134b: 8 VIII 1473, fol. 97b: ok. 4 V 1474, fol. 29a: 28 VIII 1483, fol. 98a: 7-13 I 1484, fol. 99b: 25 VII 1485, fol. 98a: 20 IX 1493.

¹⁷² Zgodnie z wynikiem losowania powinien był je zamienić na pozostawione przez Jana Manna, ale ostatecznie rozstrzygnięto, iż może pozostać na swym dawnym miejscu: tamże, fol. 98b.

1488¹⁷³-1492¹⁷⁴. Brał udział w posiedzeniach wikariuszy¹⁷⁵ 19 IX 1483 spotykamy go na posiedzeniu generalnym¹⁷⁶. Pod koniec 1488, albo na początku 1489 roku został obłożony ekskomuniką i zmuszony przez dowódcę miasta Nymptscha do opuszczenia Głogowa i tamtejszej kolegiaty. Po pewnym czasie pozwolono mu jednak powrócić i zwolniono z kary¹⁷⁷. Posiadał pierwsze ministerium na altarii św. Anny¹⁷⁸. To on prawdopodobnie kupił wikarym do wspólnego użytku beczkę (Holzapt)¹⁷⁹.

SCULTETI (Scholz) Henryk (1469 - 1506) - *mgr scole*. Pochodził prawdopodobnie z głogowskiej rodziny mieszczańskiej¹⁸⁰ 23 V 1469 objął drogą zamiany wikariat kanonika Jana Buchwaldera¹⁸¹. Jako wikariusza kolegiaty głogowskiej potwierdzany często¹⁸². Należał do grona wikarych wieczystych¹⁸³. Krótko zdaje się być wikarym scholastyka i rektorem szkoły¹⁸⁴, najprawdopodobniej zrezygnował już przed 1 III 1492 i przeszedł na inną wikarię¹⁸⁵. Potwierdzony jeszcze 20 IX 1493¹⁸⁶. Mieszkał

¹⁷³ AAW IV b 63), 153.

¹⁷⁴ Tamże, 181, 203, 231.

¹⁷⁵ 1477r: AAW IV b. 7 fol. 134b: 1477 i fol. 135a: 1478 r. Jedyne dokument z 23 IX 1474 wymienia go jako nieobecnego na posiedzeniu wikarych: tamże, fol. 134b.

¹⁷⁶ Tamże, fol. 97b.

¹⁷⁷ K n o e t e l, *Der Verfasser*, 102; AAW IV b 63), s. 153.

¹⁷⁸ AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b: 1492 r.; K n o e t e l, *Der Dom*, 32.

¹⁷⁹ AAW Regesty rękopiśmienne, t. 31, nr 329; AAW IV b. 7 fol. 117a.

¹⁸⁰ W Głogowie spotykamy przedstawicieli tej rodziny zarówno wśród mieszczan, jak i wśród tamtejszego kleru: CDSil. t. 28, 35 passim; przy kościele św. Mikołaja spotykamy Mikołaja Sculteti, tamtejszego kaznodzieję, który wikariuszom kolegiaty głogowskiej zapisał czynsz 2,5 marki na swą rocznicę i na cotygodniową Mszę św. o NMP Rorate: AAW IV b. 7 fol. 9a; AAW Regesty rękopiśmienne, t. 31, nr 266; 13 VI 1458r. spotykamy też w Głogowie księdza Tomasza Sculteti (AAW Regesty rękopiśmienne t. 32), który zmarł przed 13 VIII 1463r. a w swym testamencie przekazał mansonarzom kaplicy NMP w kolegiacie głogowskiej 0,5 grzywny czynszu rocznego (AAW Regesty rękopiśmienne, t. 32; zob. U r b a n, dz. cyt., nr 241; ale mógł też pochodzić z Kożuchowskiej rodziny mieszczańskiej: CDSil. t. 24, 168, 173. Był może krewnym długoletniego prokonsula i burmistrza głogowskiego Melchiora Scholtza, który po zniesławieniu w 1490 r. sprzedał swój majątek i opuścił miasto: SRSil. t. 10, 52, 58 i 62.

¹⁸¹ AAW IV b. 7 fol. 132a. Dwa dni później 25 V 1469r. postanowiono, iż ze względu na konieczność budowy nowej kurii wikariuszowskiej każdy nowo przyjęty wikary winien do wspólnej kasy 1 grzywnę jak to pierwszy uczynił Henryk Sculteti: tamże, fol. 141b.

¹⁸² Tamże, fol. 21a: 19 X 1469, fol. 98a i 134b: 8 VIII 1473, fol. 97b: ok. 4 V 1474, fol. 135a: 1478 r., fol. 98a: 7-13 I 1484.

¹⁸³ Tamże, fol 130b: ok. 2 II 1477; AAW IV b 63), 181 i 231.

¹⁸⁴ Nie mógł nim zostać przed 8 II 1487, kiedy był nim Jan Cromer: AAW IV b. 7 fol. 32b, conajmniej do 21 VII 1491: tamże, fol. 97a.

¹⁸⁵ Tamże, fol. 133a: wikariat scholastyka Apeczki Koło i rektorat szkoły kolegiackiej objął wówczas mgr Fabian Richter

¹⁸⁶ Tamże, fol. 98a.

stale w Głogowie¹⁸⁷ i brał udział w posiedzeniach wikariuszy¹⁸⁸ W latach 1472-1474 i 1475-1485 był prokuratorem¹⁸⁹ Posiadał też conajmniej od 1484 do 1492 r. drugie ministerium na altarii św. Stanisława i Wacława¹⁹⁰. Zmarł przed 24 XI 1506, kiedy na jego miejsce wprowadzony został kanonicznie mgr Piotra Metz-ze¹⁹¹. Pozostawił po sobie kilka fundacji. W 1476r. zakupił do wspólnego użytku przy stole 13 łyżek wraz z futerałem (*coclearca...cum una teclera*) nazwanych potem "Chrystus i 12 apostołów"¹⁹². Z jego donacji pochodziły też ofiarowane do wspólnego użytku 2 frysch tigel /?/¹⁹³ 28 VIII 1483 przekazał wikarym list czynszowy na 1 grzyw-nę, z której połowę postanowił zatrzymać dla siebie aż do końca życia, a po śmierci przeznaczył na swoje anniversarium, drugą połowę przeznaczył na śpiewanie antyfony *O Sapientia*¹⁹⁴ Dołączył się też do fundacji Piotra Nachaytze z 1488 r.¹⁹⁵ 23 VII 1500 uczynił zapis 5 grzywien na zakup 0,5 marki czynszu rocznego dla uposażenia śpiewu wspomnianej antyfony *O Sapientia* w rycie podwójnym (*duplex*)¹⁹⁶

TSCHEPPKO (Tschepeke) Marcin (1483 – 1497). Wydaje się, iż pochodził on z Kozuchowa¹⁹⁷ 17 X 1483 z prezentacji biskupa wrocławskiego objął przez zamianę wikariat kanonika Jana Dobirgasta, zwolniony na skutek ekskomunik, jaką obłożono jego poprzednika Jana Joba. Przeciw prezentacji Marcina wystąpił wówczas Marek Smedichen i otrzymał od niego dobrą altarię, co wskazuje na to, iż już wcześniej był altarystą¹⁹⁸ W latach 1486-1488 był prokuratorem¹⁹⁹ W 1489r. zamieszkał w do-
mu wikarych i stale rezydował w Głogowie²⁰⁰ jako wikariusz wieczysty²⁰¹ Zmarł

¹⁸⁷ W 1476 r. podczas nowego przydziału mieszkań w kurii wikariuszowskiej otrzymał Martin (!) Sculteti mieszkanie po Marcinie Carpentarii (Zimmermanie): tamże, fol. 98b. W 1488 r. należał do rezydujących w Głogowie i mieszkających w domu wikariuszy: AAW IV b 63), 153.

¹⁸⁸ AAW IV b. 7 fol. 134b: 1477 r. i fol. 97b: 19 IX 1483 (udział w posiedzeniu generalnym wikariuszy).

¹⁸⁹ AAW IV b 62); AAW IV b 63); AAW IV b. 7 fol. 25a: 31 XII 1473 i 13 III 1474r. Jako prokuratora wspomina go zapewne dokument z 1474 (tamże) podający jedynie imię. 2 IX 1474r. złożył sprawozdanie ze swej działalności przedstawiając rachunki (AAW Regesty rękopiśmienne, t. 31, nr 115); AAW IV b. 7 fol. 25b: 2 XI 1475, fol. 26b: 25 I 1476, fol. 16b i 29b: 1483 r.

¹⁹⁰ Tamże, fol. 104b; Knoetel, *Der Dom*, 34.

¹⁹¹ AAW IV b. 7 fol. 134a.

¹⁹² Tamże, fol. 116b.

¹⁹³ Tamże, fol. 117a; AAW Regesty rękopiśmienne, t. 31, nr 329

¹⁹⁴ AAW IV b. 7 fol. 29a: każdy obecny przy tym wikary i substytut otrzymywał 1 grosz, succentor ze współpracownikiem 1 grosz, dzwonnik 1 grosz, śpiewający w chórze uczniowie 2 grosze.

¹⁹⁵ Tamże, fol. 27b.

¹⁹⁶ Tamże, fol. 33b: czynsz ten został zakupiony 9 I 1502 na młynie w Kwielicach (Quelitz).

¹⁹⁷ Tu spotykamy mieszczan o nazwisku Tscheppen, Scheppen, Tschepau, a w pobliżu Głogowa znajdowała się miejscowość Tscheplau: zob. CDSil. t. 24, 239 index; CDSil. t. 28, 322 index.

¹⁹⁸ AAW IV b. 7 fol. 132b.

¹⁹⁹ Knoetel, *Der Verfasser*, 104; AAW IV b 63), 65 i 97

²⁰⁰ AAW IV b 63), 153.

przed 2 X 1497, kiedy jego wikariat objął Marcin Dobirgost (Dobirgast) z Kożuchowa²⁰².

Wykaz pomija nazwiska czterech wikarych kolegiaty głogowskiej. Najprawdopodobniej chodzi o wymienionych jeszcze 21 VII 1491 Wincentego Kindelmana, Jana Cromera, Antoniego Leyske i Mikołaja Flewtera²⁰³: spotykamy ich w gronie altarzystów kolegiaty, a Leyskego i Flewtera nadto wśród wikarych jeszcze w pierwszych latach XVI wieku.

CROMER Jan (1467 - 1491)²⁰⁴

FLEWTER Mikołaj (1485 - 1508). Pochodził z Głogowa²⁰⁵ lub z Kożuchowa²⁰⁶. 17 XII 1485 otrzymał wikariat po zmarłym w Głogowie Henryku Scultetim Carthiziani. Ponieważ w tym samym czasie zmarł w Ołomuńcu inny wikariusz głogowski, w sprawę obsadzania wmieszał się biskup wrocławski prezentując Mikołaja, co spowodowało sprzeciw sędziego biskupiego Marka Smedichin. W związku z czym Mikołaj Flewter, który musiał już wcześniej posiadać altarię przynoszącą rocznie 13 grzywien odstąpił ją w zamian bratu Marka²⁰⁷. Należał zapewne do stale rezydujących w Głogowie i mieszkających we wspólnym domu wikarych, co stwierdzono w 1488 r.²⁰⁸ Wymieniony wśród nich 21 VII 1491²⁰⁹. W 1495 r. przekazał swym współbraciom dwa listy czynszowe²¹⁰. Jako wikariusza głogowskiego potwierdza go wykaz czynszów z 1497/98 r.²¹¹ W r. 1500/1501 był wraz z Antonim Leyske prokuratorem wikarych²¹². Zmarł w 1508 r. jako wikary kanonika Piotra Friderici²¹³

KINDILMANN Wincenty (1479 - 1491)²¹⁴

LEYSKE Antoni (1482 - 1491 i 1492 - 1518)²¹⁵

²⁰¹ Tamże, 181.

²⁰² Tamże.

²⁰³ AAW IV b. 7., fol. 97a.

²⁰⁴ Zob. altarzyści.

²⁰⁵ Tu spotykamy w tym czasie sędziego dworskiego Kaspara Flewter: CDSil. t. 28, 265, nr 10, 11, 13 (lata 1499/1500).

²⁰⁶ Tu 7 II 1454 Mikołaj (Niclas) Flewter był ławnikiem: CDSil. t. 28, nr 503.

²⁰⁷ AAW Regesty rękopiśmienne, t. 31, nr 177; AAW IV b 63), 39.

²⁰⁸ AAW IV b 63), 153.

²⁰⁹ AAW IV b. 7 fol. 97a.

²¹⁰ Dotyczyły 6 wiardunków na wsi Karszówek (Caritz) k. Głogowa. Dochód ten zatrzymywał dla siebie do końca życia, po śmierci przeznaczał na swoją rocznicę: AAW IV b. 7 fol. 33a.

²¹¹ AAW IV b 64), fol. 16b.

²¹² AAW IV b 63), 396.

²¹³ AAW IV b. 7., fol. 134a: na wikariat wprowadził wówczas kanonik Piotr Friderici swego krewnego Melchiora Friderci.

²¹⁴ Zob. altarzyści.

²¹⁵ Zob. altarzyści.

III. MANSJONARZE

Mansjonarzy spotykamy już w XI wieku. Stanowili oni początkowo grono duchownych zastępujących przeszkodzonych w swych obowiązkach kanoników w ich powinnościach chórowych. Wkrótce jednak osiągnęli samodzielność i w XIII wieku byli już w pełnym tego słowa znaczeniu beneficjentami, tworzącymi pełnoprawną wspólnotę, drugi czy nawet trzeci chór w katedrach lub kolegiatach. Zobowiązani byli do osobistej służby w chórze i przy ołtarzu. Często zlecano im również prace w kancelarii biskupiej i w duszpasterstwie przy kościołach katedralnych czy kolegiackich²¹⁶.

Powstające na terenie Śląska już w XIV wieku mansjonarie, rozwinęły się szczególnie w XV wieku²¹⁷. Ich uposażenie stanowiły najczęściej czynsze zapisane przez fundatorów, a ich często jedynym zadaniem było odmawianie godzin kanonicznych i odprawianie mszy św.²¹⁸. Ze względu na przepisane obowiązki dzieliły się one na dwie grupy: mansjonarie Najświętszej Maryi Panny i mansjonarie świętokrzyskie. Zadaniem pierwszych było codzienne sprawowanie wotywy i oficjum o NMP²¹⁹, drudzy natomiast winni byli codziennie śpiewać oficjum o Męce Pańskiej i odprawiać przepisana wotywę²²⁰.

Mansjonarie głogowskie należały do najstarszych i najliczniejszych w diecezji wrocławskiej, w której było ich kilkanaście²²¹.

²¹⁶ K. G u g g e n b e r g e r, *Chorvikar*, w: LThK t. 2 (1931), 899; O. H e g g e l b a c h e r, *Chorvikar*, w: LThK t. 2 (1958), 1093; E. K a n d l e r - M a y r, *Chorvikar*, w: LThK t. 2 (1994), 1097

²¹⁷ K. D o l a, Konfraternie kapłańskie w diecezji wrocławskiej u schyłku średniowiecza, *STHŚl.Op.* 9 (1981), 205.

²¹⁸ Tamże, 207

²¹⁹ G e r l i c, *Kapituła*, 170; t e n ż e, *Liturgia godzin w głogowskiej mansjonarii NMP w oparciu o Rubrica sive Ordo Servandus in choro mansjonariorum capelle Beate Virginis in summo Glogovie Maioris*, *STHŚl.Op.* 15(1995), 335-382; N o w a c k i, dz. cyt., 702.

²²⁰ G e r l i c, *Kapituła*, 171-172; N o w a c k i, dz. cyt., 704.

²²¹ Mansjonarie NMP były także przy katedrze wrocławskiej (w kaplicy mariackiej zw. małym chórem) erygowana w 1361r. przez bpa Przecława dla 10 osób, w Głogowie przy kościele parafialnym św. Mikołaja ufundowana przez tamtejszego proboszcza Franciszka Lewenwalda, przy kolegiacie św. Krzyża we Wrocławiu (w krypcie św. Bartłomieja) ufundowana zdaje się przez któregoś z opatów lubiąskich początkowo przy tamtejszym kościele św. Piotra i Pawła, w Świdnicy ufundowana w 1410 r. przez tamtejszego proboszcza Jana Colmasa (8 osób), w Otmuchowie fundowana w 1386 r. przez bpa Wacław przeniesiona później do Nysy, w Brzegu sprzed 1387 i w Legnicy sprzed 1402 r.

Mansjonarie świętokrzyskie, brały wzór z najstarszej ufundowanej prawdopodobnie już przed 1319 r., ale w pełni ukształtowanej i dokumentami potwierdzonej w 1352 r. przy kolegiacie św. Krzyża we Wrocławiu. Znajdowały się ponadto w Głogowie w tamtejszym kościele parafialnym św. Mikołaja (ufundowana ok. 1440 r. przez mieszczan Henryka i Urszulę Beiersdorffów i proboszcza Franciszka Lewenwalda dla 11 osób), we Wrocławiu przy kolegiacie św. Idziego ufundowana w 1408 r. przez kustosa kościoła św. Idziego w Krakowie Mikołaja Prausnicza (6 osób), w Kozuchowie ufundowana 25 V 1443 przez księcia głogowskiego Henryka i jego żonę Jadwigę przy tamtejszym kościele parafialnym (13 osób), w Świdnicy ufundowana przez tamtejszą rodzinę Berwaldów w 1501 r. (liczyła początkowo 8 osób), we Wrocławiu ufundowana w 1517 r. przy kościele św. Elżbiety (8

1. Mansjonarze kaplicy NMP

Mansjonarię NMP ufundował w 1388 r. proboszcz i kanonik głogowski Jan z Przedmościa uposażając składającą się z precentora i sześciu mansjonarzy wspólną czynszem rocznym w wysokości 28 grzywien, z czego precentor miał otrzymywać dziesięć, a mansjonarze po trzy grzywny rocznie. Precentor otrzymał ponadto na mieszkanie jego kurię kanoniczną²²². W chwili wystawiania tego dokumentu mansjonaria liczyła ona już 12 osób. Nie wiadomo, kto i kiedy ufundował przy kolegiacie pozostałe pięć mansjonarie. Mansjonarze ci oprócz zwyczajnych funkcji liturgicznych i administracyjnych pełnili również funkcje diecezjalne²²³. Mieszkali później we wspólnym domu zwanym mansjonarią NMP²²⁴ Mansjonarzami w kaplicy NMP byli:

GLADIATORIS (Swertfeger) Mikołaj precentor (1473-1492). Pochodził zapewne z głogowskiej rodziny mieszczańskiej²²⁵. O ukończonych przezeń studiach świadczy tytuł magistra, którym się posługuje. Precentorem został najwcześniej około 1473 r., kiedy to jego poprzednik mgr Mikołaj Adalberti objął wikariat dziekana kolegiaty głogowskiej²²⁶. Posiadał też najprawdopodobniej altarię NMP w kościele św. Jerzego²²⁷. Funkcję precentora pełnił conajmniej do 1492 r.²²⁸

CLOZE Urban (1485 – 1492). Pochodził zapewne z głogowskiej rodziny miesz-

osób).

²²² Gerlic, *Kapituła*, 170-171; tenże, *Liturgia godzin*, 335-336.

²²³ Przez prawie 50 lat pełnili oni urząd sędziego i komisarza biskupiego w archidiakonacie głogowskim. Najpierw w latach 1409 – 1441 z ramienia biskupów Wacława oraz Konrada był nim altarzysta i mansjonarz oraz zastępca archidiakona Henryka Senftlebens Franciszek Czulchaw: Gerlic, *Kapituła*, 273; CDSil. t. 24, 168: 3 VII 1409; CDSil. t. 28, nr 212: 9 II 1411; APW Rep. 76, nr 161: 2 IX 1412; CDSil. t. 24, 173: 14 II 1418; CDSil. t. 28 nr 266: 1 XII 1421; nr 377: 31 III 1438; APW Rep. 76, nr 234: 1 X 1440; nr 235: 10 X 1440; CDSil. t. 28 nr 399: 3 IV 1441; a następnie z ramienia bpa Piotra precentor Mikołaj Sculteti: CDSil. t. 28, nr 493: 28 II 1452; APW Rep. 76 nr 284: 21 II 1454; nr 287: 21 VIII 1454.

²²⁴ *Visitationsberichte der Diözese Breslau*, wyd. J. Jungnitz, Breslau 1907, III, 10. Chodzi tu może o dom przekazany im w 1495 r. przez kanonika Mikołaja Hoffmana (Gerlic, *Kapituła*, nr 263; APW Rep. 76 nr 396), którego zdaje się nie posiadali wcześniej skoro w 1488 r. czterech spośród nich (Maciej Leonardi, Urban Cloze - zarazem rektor kościoła kolegiackiego, Maciej Rese i Andrzej Wiltpricz) mieszkało w domu wikariuszy kolegiackich: AAW IV.b 63), 153. Ponadto precentor posiadał swą własną kurię, Ambroży Smedichin był proboszczem w pobliskim Kurowie, a Mikołaj Hylger organistą w kolegiacie.

²²⁵ W 1402 r. spotykamy tu mieszkankę Juttę Swertfegerynne: CDSil. t. 28, nr 165, której mężem był zmarły przed 18 XII 1414 Mikołaj (CDSil. t. 28, nr 229), synem również Mikołaj (CDSil. t. 28, nr 194), a wnukiem Bartłomiej (CDSil. t. 28, nr 165); zob. też nr 233 i 282 oraz AAW IV b. 7 fol. 12a.

²²⁶ AAW IV b. 7., fol. 132a. Jako precentor wspomniany ostatni raz 24 III 1464: APW Rep 76, nr 316; zmarł ok. 1484 r.: AAW IV b. 7., fol. 104b.

²²⁷ Ołtarz ten był przeznaczony dla precentora mansjonarii NMP: AAW IV b. 7., fol. 105b i 114b.

²²⁸ AAW IV b 63), 231.

czańskiej²²⁹. Był prezbiterem. Jako mansjonarz głogowski występuje po raz pierwszy 1 VI 14852. Był równocześnie subkustoszem kapituły głogowskiej (29 III 1487)²³⁰ Po święcie Oczyszczenia NMP 1489r. jako mansjonarz i rektor kościoła (kolegiackiego?) zamieszkał w domu wikariuszy kolegiackich²³¹ Po raz ostatni jako mansjonarza kaplicy NMP przy kolegiacie spotykamy go w sierpniu 1492 r., kiedy to z pozostałymi członkami wspólnoty podjął od nowa odmawianie przepisanych godzin kano- nicznych²³².

HENTCZIL (Heyntschel, Heyntschil, Hentschil) Jan senior alias Alber (1483? 1514?). Pochodził zapewne z Głogowa, z tamtejszej rodziny mieszczańskiej²³³, chociaż w XVI wieku spotykamy też Hentschelów w pobliskim Krzepielowie²³⁴ Jan Hentczil alias Alber pojawia się po raz pierwszy 14 III 1483, w związku z zatwierdzeniem przez bpa wrocławskiego Jana fundacji drugiego ministerium na altarii Bożego Ciała w kolegiacie głogowskiej, na które go jako pierwszego wprowadzono²³⁵. Altarię tę posiadał conajmniej do 1508 r.²³⁶ Od 1499 do 1508 r. spotykamy go wśród wikarych wrocławskich²³⁷ To on najprawdopodobniej po 24 VI 1508 objął wikariat archidiakona Jana Scheuerleina²³⁸, który w następnym roku za zgodą archidiakona, a bez wiedzy kapituły scedował na rzecz Jana Heyntschela młodszego²³⁹ Zaznaczono przy tym, iż od 19 już lat jest on mansjonarzem w głogowskiej kaplicy NMP²⁴⁰.

²²⁹ CDSil. t. 28, nr 1328. W latach czterdziestych XVI wieku spotykamy w katedrze wrocławskiej wikariusza Jakuba Klose (Z i m m e r m a n n, *Domkapitel*, 397 i 408.

²³⁰ AAW Regesty rękopiśmienne, t. 32; zob. U r b a n, dz. cyt., nr 313 i 320.

²³¹ AAW IV b 63). 153.

²³² Tamże, 231.

²³³ CDSil. t. 28, nr 1208 i 1217

²³⁴ Melchior posiadał tam łąkę: CDSil. t. 28 nr 1208. Spotykamy ich w Szprotawie: CDSil. t. 31, 30, 32, 33, 100, gdzie zasiadali w radzie miejskiej. Z rodziną Hentschel spotykamy się na początku XVI w. również w należących do mieszczan jaworskich Paszowicach: CDSil. t. 35, 132, 140 i 204 oraz w księstwie żagańskim w Kąciku i Żagańcu: CDSil. t. 32, 60 i 119.

²³⁵ Altarzysta zobowiązany był co tydzień odprawić dwie Msze św. z dodaniem kolekty *Deus cuius misericordie*, a jego uposażenie wynosiło rocznie 8 grzywien: AAW IV b. 7 fol. 103b; K n o e t e l, *Der Dom*, 31.

²³⁶ AAW IV b. 7. fol. 105b: 1491; fol. 114b: 1492; K n o e t e l, *Der Dom*, 31; AAW Regesty rękopiśmienne, t. 32; zob. U r b a n, dz. cyt., nr 330: 24 XI 1495; nr 331: 22 III 1496; AAW IV b 69): Registrum altaris Vivifici Corporis secundi ministerii Ecclesiae Collegiatae Glogoviensis pro domino Johannis Heyntschel alias alber vicarii Wratislaviensis pro anno Domini 1499/1500; 1502/03 Johannes Hentschel senior vicarius wratislaviensis; 1507/08 Johannes Heyntschel senior.

²³⁷ AAW IV b 69)

²³⁸ Johannes Henntschel antiquus suscepit vicariam unam a domino suo Joanne Schewerleyn: AAW IV b. 7., fol. 88b. W regestach rękopiśmiennych t. 31, nr 256 podano błędnie, że było to w 1518 r.

²³⁹ Zob. AAW IV b. 7., fol. 116b: drugiego Jana Heyntschel nazywano dla odmiany iuniorem (podarował on wikarym jakieś cynowe naczynie /Staende/ i mały móżdziej).

²⁴⁰ AAW IV b. 7., fol. 88b.

HYLGGER (Heylger) Mikołaj (1491 1514?). Był równocześnie organistą w kolegiacie²⁴¹ i altarystą w przykolegiackim kościele św. Jerzego, gdzie posiadał trzecią altarię²⁴². Musiał zwolnić mansjonarię najpóźniej w 1514 r., kiedy instalowano w kolegiacie nowego organistę²⁴³.

KRUMPACH (Crumpach) Jerzy (1491 1498). W pierwszej połowie XV wieku spotykamy w kolegiacie głogowskiej pochodzącego z rycerskiej rodziny z Borowa koło Trzebnicy kanonika Henryka Crumpach²⁴⁴. Jerzy mógł być jego krewnym. Mansjonarię posiadał zapewne jeszcze 30 IV 1498r. Miał wtedy altarię św. Aniołów²⁴⁵

LEONARDI Maciej (przed 1476 1492). Mansjonarię musiał otrzymać przed 1476 r., skoro już 25 I 1476 był prokuratorem mansjonarzy²⁴⁶. 7 XII 1484 jako prokurator i pełnomocnik mansjonarzy kożuchowskich wniósł skargę na zalegających w płaceniu czynszów mieszkańców Ruszowic²⁴⁷. Przynajmniej czasowo, w 1488 r. mieszkał w Głogowie, w domu wikariuszy kolegiackich²⁴⁸. Był równocześnie altarystą i posiadał w kolegiacie pierwsze ministerium na altarii św. Jana Chrzciciela²⁴⁹, na którym potwierdzony został też w 1492 r.²⁵⁰ Wtedy też po raz ostatni wymieniony jako mansjonarz w kaplicy NMP²⁵¹.

NESCHEMAWSCHIL (Nczemawschil) Jan (1473 1492). Mógł pochodzić z głogowskiej rodziny mieszczańskiej, ale nie można też wykluczyć jego pochodzenia z podgłogowskiej rodziny ziemiańskiej, a nawet rycerskiej²⁵². Jako mansjonarza kaplicy NMP spotykamy go 8 VIII 1473 r.²⁵³ Był altarystą w kolegiacie i posiadał tu pier-

²⁴¹ Gerlic, *Kapituła*, 177

²⁴² AAW IV b. 7 fol. 105b: 1491; fol. 114b: 1492.

²⁴³ Zob. AAW IV b 58) 1513-18. Registrum proventuum praecentoris et mansjonariorum capellae Beatae Mariae Virginis ecclesiae collegiatae Glogovien., fol. 28a.

²⁴⁴ D o l a, *Kapituła*, nr 28; Gerlic, *Kapituła*, nr 72; K o z i e r o w s k i, *Obce rycerstwo w Wielkopolsce*, 147 n.

²⁴⁵ AAW Regesty rękopiśmienne, t. 32; U r b a n, dz. cyt., nr 334; K n o e t e l, *Der Dom*, 31.

²⁴⁶ AAW IV b. 7 fol. 26b.

²⁴⁷ AAW Regesty rękopiśmienne, t. 32; zob. U r b a n, dz. cyt., nr 311

²⁴⁸ AAW IV b 63), 153.

²⁴⁹ AAW IV b. 7 fol. 105b; K n o e t e l, *Der Dom*, 32.

²⁵⁰ AAW IV b. 7 fol. 114b.

²⁵¹ AAW IV b 63), 231.

Spotykamy tu braci Henryka i Gebeharta Nesemauschil, dziedziców w Karszówku (Karicz) i przysięgłych głogowskich: CDSil. t. 28, nr 191, 412 i 415. Później spotykamy w Głogowie tamtejszego ławnika Baltazara Nezemewsschel, który w imieniu swych braci Jana (Hannus) i Krzysztofa sprzedał 1 grzywnę czynszu na ich majątku w Grochowicach: CDSil. t. 28, nr 521. Langeheinrich Nesmewschil z Lubięcina koło Kożuchowa był właścicielem tamtejszych dóbr, sołectwa oraz czynszu: CDSil. t. 28, nr 448; 27 I 1505 spotykamy Jana Niesemauschel sługę Kaspara Schoff z Grębocic (CDSil. t. 28, 234), a 22 VIII 1492 bracia Piotr i Baltazar Niesemeuschel (Nyszemewschel) z Bogumiłowa (Reichenau), sprzedali należącą do nich wieś i majątek w Łazie koło Zielonej Góry wraz z folwarkiem i wszystkimi prawami braciom Erichowi i Gelfridowi Dyhrn (CDSil. t. 24, 62).

²⁵³ AAW IV b., 7 fol. 134b.

wsze ministerium na altarii Bożego Ciała przeznaczone dla najstarszego substytuta kaplicy NMP, na którym spotykamy go też w 1492 r.²⁵⁴

RESE Maciej (1489 - 1491). Pochodził zapewne z Kozuchowa²⁵⁵ Mansjonarie otrzymał przed 12 III 1489, kiedy to zamieszkał przy kolegiacie w domu wikarych²⁵⁶.

SMEDICHIN (Smedichen) Ambroży (1491 - 1503). Pochodził zapewne z Głogowa z rodziny mieszczkańskiej²⁵⁷, chociaż mieszczan o tym nazwisku spotykamy również w Kozuchowie²⁵⁸. Posiadał ponadto drugie ministerium na altarii św. Macieja przeznaczone dla najstarszego mansjonarza w kaplicy NMP²⁵⁹ (w. 1492 r.²⁶⁰) 26 IV 1491 burmistrz i rada miejska z Polkowic potwierdzili, iż altarysta Ambroży Smedischin posiada tam 3 grzywny czynszu rocznego²⁶¹. Jest on najprawdopodobniej identyczny z proboszczem z Kurowa²⁶².

WEGEHaupt (Wegehaupt) Walenty (1491 - 1516). Pochodził zapewne z Nowego Miasteczka koło Kozuchowa²⁶³. Swą karierę rozpoczął jako wikary i spowiednik w Szprotawie²⁶⁴. O ukończonych przezeń studiach świadczy tytuł bacc. decr., z którym spotykamy go 16 VIII 1482²⁶⁵.

Być może, jest on identyczny z notariuszem publicznym z 1510 r.²⁶⁶ Jako mansjonarz kaplicy mariackiej w kolegiacie głogowskiej potwierdzony w sierpniu 1492 r.²⁶⁷ Potem pojawia się w grudniu 1514 r. przy instalowaniu nowego organisty²⁶⁸, a w marcu 1515 r. mansjonarza Mikołaja Doringa²⁶⁹, chyba stale wtedy rezydował w Głogowie. 6 II 1516 nabył czynsz w Wołowie²⁷⁰, a w kwietniu 1516 brał udział w

²⁵⁴ Tamże, fol. 105b i 114b; K n o e t e l, *Der Dom*, 31.

²⁵⁵ Tu 26 III 1406 spotykamy wśród mieszczan trzewicznika szewca Michała (Michil) Rese: CDSil. t. 24, 168.

²⁵⁶ AAW IV b 63), 153.

²⁵⁷ Był zapewne krewnym kanonika Marka Smedichen: zob. wyżej.

²⁵⁸ CDSil. t. 24, 178, 179, 182.

²⁵⁹ AAW IV b. 7., fol. 105b; K n o e t e l, *Der Dom*, 35.

²⁶⁰ AAW IV b. 7 fol. 114b.

²⁶¹ AAW Regesty rękopiśmienne, t. 33; zob. U r b a n, dz. cyt., nr 327

²⁶² 30 X 1503: AAW Regesty rękopiśmienne, t. 33; zob. U r b a n, dz. cyt., nr 366.

²⁶³ Tu spotykamy 5 VI 1439 wśród ławników Piotra Wegehaupt (CDSil. t. 24, 73). Mógł jednak pochodzić z rodziny wieśniaczej z okolic Głogowa: 25 VI 1386 spotykamy Andrzeja Wegehaupt mieszkańca Żukowic (CDSil. t. 28, nr 131), a 5 VI 1443 Hancko Wegehaupt był ławnikiem w Rapocinie (CDSil. t. 28, nr 418).

²⁶⁴ Tu spotykamy go 15 II 1482: CDSil. t. 31, 90.

²⁶⁵ CDSil. t. 31, 90.

²⁶⁶ L u s c h e k, *Notariatsurkunde und Notariat*, 236.

²⁶⁷ AAW IV b 63), 231.

²⁶⁸ AAW IV b 58), 28a.

²⁶⁹ Tamże.

²⁷⁰ AAW Regesty rękopiśmienne, t. 32; zob. U r b a n, dz. cyt., nr 394.

instalowaniu w miejsce zmarłego Mikołaja Doringa, Jana Leybmyla z Kozuchowa²⁷¹. W tym też roku był obecny przy instalacji mansjonarza Andrzeja Newmana z Legnicy²⁷². W kolegiacie posiadał ponadto conajmniej w latach 1491-1492 pierwsze ministerium na altarii św. Macieja²⁷³.

WETIR Jakub (1491). Pochodził zapewne z głogowskiej rodziny mieszczańskiej²⁷⁴.

WILTPRIG (Wiltperg²⁷⁵) Andrzej (przed 1476 - 1492). Już 25 I 1476 był prokuratorem mansjonarzy²⁷⁶. Po Wielkanocy 1489 r. zamieszkał w domu wikariuszy kolegiackich²⁷⁷. Posiadał też conajmniej w latach 1491-1492 altarię św. Aniołów²⁷⁸, którą utracił przed 30 IV 1498 r.²⁷⁹

2. Mansjonarze kaplicy św. Krzyża

Mansjonaria świętokrzyska ufundowana została w 1435 r. przez kanonika głogowskiego Kaspra Glawbisa²⁸⁰ przy znajdującym się obok kolegiaty kościele św. Krzyża i św. Anny. Miała ona liczyć dziesięć osób, a na jej czele miał stać precentor²⁸¹. Z biegiem czasu precentor zamieszkał we własnej kurii, a mansjonarze we wspólnym domu zwanym mansjonarią świętokrzyską²⁸². W 1491 r. mansjonarzami byli:

LESSEWITCZ (Lessewitz) Andrzej precentor (1491 - 1495). Mógł nim zostać po 24 II 1491²⁸³. Stał na czele wspólnoty mansjonarzy świętokrzyskich w sierpniu 1492

²⁷¹ AAW IV b 58), 43a.

²⁷² Tamże.

²⁷³ Ołtarz ten był przeznaczony dla notariusza, organisty lub succentora: AAW IV b. 7 fol. 105b i fol. 114b; K n o e t e l. *Der Dom*, 35. Organistą był wtedy Mikołaj Hylger. Walenty mógł być notariuszem kapitulnym lub succentorem w szkole kolegiackiej.

²⁷⁴ G e r l i c, *Kapituła*, nr 45.

²⁷⁵ Być może z głogowskiej rodziny mieszczańskiej: CDSil. t.24, 178; CDSil. t. 28, 33, 92, 101.

²⁷⁶ AAW IV b. 7 fol. 26b.

²⁷⁷ AAW IV b. 63), 153.

²⁷⁸ Zob.: AAW IV b. 7 fol. 105b. Dokument nie wymienia go z nazwiska ani z imienia, podając jedynie, że altaria ta, do której prawo patronatu posiada kapituła głogowska, należy się najstarszemu spośród mansjonarzy kaplicy mariackiej w głogowskiej kolegiacie: AAW IV b. 7 fol. 114b.; K n o e t e l, *Der Dom*, 31.

²⁷⁹ Posiadał ją już Jerzy Krumpach: zob. niżej.

²⁸⁰ G e r l i c, *Kapituła*, nr 196.

²⁸¹ Tamże, 171-172.

²⁸² *Visitationsberichte*, III, 10; czy posiadali oni wspólne mieszkanie już w 1491r. nie wiadomo. Skądinąd wiemy, iż w 1488 r. jeden z nich Wawrzyniec Fedeler mieszkał w domu wikariuszy: AAW IV b 63), 153.

²⁸³ Wtedy poprzedni precentor Tomasz Gola uczynił swój zapis testamentalny: APW Rep. 76, nr 390.

r., kiedy to na polecenie kapituły zaczęli oni znów sprawować swe funkcje liturgiczne²⁸⁴. Po raz ostatni spotykamy go 12 V 1495 jako altarzystę w kaplicy św. Anny w kolegiacie głogowskiej²⁸⁵

ARNOLD Mikołaj (1491). Pochodził zapewne z głogowskiej rodziny mieszczańskie²⁸⁶.

FEDELER (Fideler) alias FOIT Wawrzyniec (1489 - 1493?). Pochodził zapewne z głogowskiej rodziny mieszczańskie²⁸⁷. Około 24 IV 1489 zamieszkał w domu wikariuszy kolegiackich²⁸⁸, a mansjonariuszem był jeszcze w sierpniu 1492 r.²⁸⁹ Równocześnie z mansjonarią posiadał w kolegiacie drugie ministerium przy ołtarzu św. Marii Magdaleny²⁹⁰. 18 XI 1493 otrzymał wikariat kanonika Rudigera²⁹¹ (wprowadzony nań 13 XII 1493²⁹²). 27 VII 1494 posiadał też trzecie ministerium na altarii św. Otylii i Urszuli. Jako wikariusz potwierdzony 5 II 1510, a jako altarzysta 6 X 1511²⁹³.

FENCHYN Paweł (1491)²⁹⁴.

KITCZKE Jan (1491). Pochodził być może z Głogowa lub pobliskich Serbów²⁹⁵. Prawdopodobnie identyczny z wikarym Janem Kitschaw, który 14 VIII 1493 objął przez zamianę wikariat kanonika Jana Galkarta²⁹⁶, a zmarł przed 1 X 1497²⁹⁷

MERMIGK Jan (1491 - 1492). W sierpniu 1492 r. wraz z innymi rezydującymi przy kolegiacie głogowskiej mansjonarzami świętokrzyskimi podjął na nowo sprawowanie przepisanej liturgii²⁹⁸.

MONDINSCHeyN (Mondenschege, Mondenschen, Mondenscheyn) Jan (1491). Być może pochodził z Krosna Odrzańskiego²⁹⁹. Był prezbiterem. 7 VII 1458 otrzymał zobowiązanie do odprawiania cotygodniowej mszy św. za zmarłych przy głównym ołtarzu kaplicy św. Wawrzyńca w głogowskim kościele parafialnym. 18 VIII 1464

²⁸⁴ AAW IV b 63), 231.

²⁸⁵ APW Rep. 76, nr 395.

²⁸⁶ CDSil. t. 28, 3 passim. Już w 1480 r. przedstawiciel tej rodziny był burmistrzem głogowskim, a w 1492 r. został nim Arnoldt: SRSil. t. 10, 41 i 63-66.

²⁸⁷ CDSil. t. 28, 64 passim. W 1478 r. spotykamy w Głogowie Mikołaja Fedeler iuniora: AAW IV b. 7 fol. 26b; spotykamy ich też w Kozuchowie: CDSil. t. 24, 188 i 206.

²⁸⁸ AAW IV b 63), 153.

²⁸⁹ Tamże, 231.

²⁹⁰ AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b.

²⁹¹ Tamże, fol. 133b.

²⁹² AAW IV b 63), 289.

²⁹³ AAW Regesty rękopiśmienne, t. 32; U r b a n, dz. cyt., nr 329, 364 i 377

²⁹⁴ Być może identyczny z Pawłem Jewthe podejmującym w sierpniu 1492 r. obowiązki chórowe: AAW IV b 63), 153.

²⁹⁵ Zob.: CDSil. t. 28, nr 487

²⁹⁶ AAW IV b. 7 fol. 133a.

²⁹⁷ Tamże, fol. 133b.

²⁹⁸ AAW IV b 63), 231.

²⁹⁹ Tu spotykamy wśród rajców Piotra Mundechin: CDSil. t. 28, nr 196.

spotykamy go w kolegiacie głogowskiej jako substytuta w kaplicy mariackiej. 27 X 1464 otrzymał altarię św. Piotra i Pawła w kościele parafialnym św. Mikołaja w Głogowie, którą posiadał nadal 14 XII 1468 i 29 VI 1484³⁰⁰. Najprawdopodobniej już wcześniej, przed 1491r., został mansjonarzem.

MOTHE Bartłomiej (1491). Identyczny być może z notariuszem Bartłomiejem quondam Math. Bettin de Kirchhayn, klerykiem diecezji miśnieńskiej³⁰¹ Pochodziłby zatem z terenu Łużyc, gdzie znajdowała się kolonia Kirchheim leżąca obok miejscowości Hochkirch koło Goerlitz³⁰².

VNGESTUME (VeGESTUME) Stanisław (1491 1502?). Oprócz mansjonarii posiadał w 1491 r. drugie ministerium przy ołtarzu św. Otylii, przeznaczone dla organisty (potwierdzony na nim w roku następnym³⁰³ oraz 7 XII 1502³⁰⁴) i trzecie na altarii św. Zygmunta³⁰⁵ przeznaczone dla spowiednika polskiego, który posiadał też prawo do własnego domu³⁰⁶ Wydaje się, iż on właśnie pełnił w owym czasie funkcję duszpasterza ludności polskiej podlegającej trosce duszpasterskiej wikariuszy kolegiaty, a do jego obowiązków należało oprócz słuchania spowiedzi głoszenie w stosownym czasie słowa Bożego oraz odprawianie w każdy piątek mszy św. de Passione Domini z antyfoną *Egressus Jesus*³⁰⁷

WEYSERMIL Aleksy (1491).

IV ALTARZYŚCI

Altarie i altarzyści jawią się w kolegiacie głogowskiej począwszy od pierwszych lat XIV wieku³⁰⁸ Pod koniec XV w. znajdowało się tu 26 ołtarzy, do których dochodziły jeszcze trzy ołtarze usytuowane w leżącej *infra limites ecclesie B. Marie* kaplicy św. Jerzego³⁰⁹ Posiadały one często po dwa, a nawet trzy ministeria, co dawało ostatecznie aż 54 służby ołtarzowe³¹⁰

³⁰⁰ Tamże, nr 585, 530, 581, 616, s.228 nr 9.

³⁰¹ L u s c h e k, *Notariatsurkunde und Notariat*, 164 i 280 nr 2481; APW Rep. 68, nr 328.

³⁰² L u s c h e k, *Notariatsurkunde und Notariat*, 164.

³⁰³ AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b; K n o e t e l, *Der Dom*, 33.

³⁰⁴ K n o e t e l, *Der Dom*, 33; AAW Regesty rękopiśmienne, t. 32; zob. U r b a n, dz. cyt., nr 350.

³⁰⁵ AAW Regesty rękopiśmienne, t. 32; zob.: U r b a n, dz. cyt., nr 350.; K n o e t e l, *Der Dom*, 35.

³⁰⁶ AAW IV b. 7 fol. 105b.

³⁰⁷ Zob. G e r l i c, *Kapitula*, 182-183.

³⁰⁸ Wydaje się, że najstarsze były altarie NMP, św. Jana Ewangelisty i św. Jana Chrzciciela ufundowane 2 II 1303 przez księcia Henryka: APW Rep. 76, nr 16; RSG, nr 2742.

³⁰⁹ Wykaz z 1491 r. wylicza 25 ołtarzy Tę samą liczbę podaje również wykaz z 1492 r., ale pomija ołtarz św. Aleksego i Doroty, a wymienia znajdujący się w zakrystii ołtarz 11 000 Dziewic i 10 000 Męczenników: K n o e t e l, *Der Dom*, 31-36.

³¹⁰ W 1491 r. kilka mogło być nieobsadzonych. Tak było najprawdopodobniej z altarią 11 000

Prawo patronatu nad większością altariami spoczywało w ręku kapituły głogowskiej. Księciu przysługiwało prawo prezentacji na altarie Trójcy Świętej, Ducha świętego i św. Katarzyny oraz na pierwsze ministerium św. Marcina i drugie św. Jana Ewangelisty. Na pierwsze ministerium altarii św. Jana Chrzciciela i drugie św. Marii Magdaleny prezentował senior bractwa NMP. Nad pierwszym ministerium przy ołtarzu św. Jana Ewangelisty prawo patronatu posiadał Jan Krekewitz z Przesiecznej, a na pierwsze ministerium przy altarii św. Stanisława prawo kolatury miała rada miejska i kapituła głogowska³¹¹.

Swobodne dysponowanie altariami utrudniał fakt, iż były one często przeznaczone dla konkretnych osób związanych z kolegiatą głogowską, a specjalne zapisy dość precyzyjnie regulowały sposób ich przekazywania czy udzielania. W zapisach pamiętano zwłaszcza o najstarszych seniorach³¹². Niektóre przeznaczone były dla odprawiających msze św. fundowane³¹³. Pamiętano o rezydujących stale w Głogowie³¹⁴, pracujących w szkole³¹⁵, zakrystianie³¹⁶, chorregensie³¹⁷, a zwłaszcza orga-

Dziewic, która została w spisie pominięta, a w następnym roku stwierdzono, iż jest nieobsadzona: AAW IV b. 7 fol. 114b; zob. też: K n o e t e l, *Der Dom*, 36. Nie znamy również imienia i nazwiska prebendarzy na drugim ministerium św. Tomasza, które w 1492 r. posiadał Jerzy Wirschorff (AAW IV b. 7, fol. 114b; K n o e t e l, *Der Dom*, 31) przypuszczalnie signator szkoły kolegiackiej (zob.: G e r l i c, *Kapitula*, 147), na altarii św. Aniołów, którą w 1492 r. miał Andrzej Wiltpricz (AAW IV b. 7., fol. 114b; K n o e t e l, *Der Dom*, 31), na drugim ministerium św. Mikołaja, które w 1492 r. posiadał Jan Hofeman (AAW IV b. 7., fol. 114b; K n o e t e l, *Der Dom*, 33); na dwu manualnych ministeriach przy altarii św. Aleksego, ani altarzysty przy ołtarzu NMP w kaplicy św. Jerzego.

³¹¹ AAW IV b. 7. fol., 105b i 114b; zob. też: *Visitationsberichte*, III, 7-9.

³¹² Altaria św. Aniołów należała się najstarszemu mansjonarzowi NMP. Zob. *Visitationsberichte*, III, 9. Dla niego zarezerwowane było również drugie ministerium św. Mateusza: w 1580 r. posiadał je organista (tamże). Pierwsze ministerium na altarii Bożego Ciała należało się najstarszemu substytutowi kaplicy NMP, a dla najstarszego substytuta głównego chóru przeznaczone było trzecie ministerium św. Sebastiana i altaria św. Jadwigi (tamże, 8).

³¹³ Drugie ministerium Bożego Ciała dla odprawiających Mszę św. z fundacji Lindenera; pierwsze św. Anny dla wikarego lub substytuta odprawiającego Mszę o NMP; drugie św. Sebastiana dla wikarego lub substytuta, który dwie Msze św. z wigiliami odprawi; pierwsze ministerium św. Marii Egipcjanki dla wikarego lub substytuta odprawiającego Msze św. z fundacji Marcina z Rapocina, który zapisał wikarym czynsz 10 grzywien na Niedoradzu i Otyniu z poleceniem odprawiania codziennej mszy św. (w niedzielę *de dominica*, w poniedziałek za zmarłych, we wtorek o św. Janie Chrzcicielu lub św. Katarzynie, w środę o św. Mikołaju, w czwartek *de Corpore Christi*, w piątek o św. Krzyżu, a w sobotę *de Beata Virgine*; w dni świąteczne należało stosować formularz z przypadającego święta, a w Adwencie, Wielkim Poście i w Dni Krzyżowe należało zachować formularz z danego dnia, za wyjątkiem przypadających świąt: AAW IV b. 7., fol. 8b); pierwsze ministerium św. Otylii przeznaczone było dla wikarego lub substytuta śpiewającego prymarię; dla wikarego lub substytuta czytającego Mszę św. o NMP przeznaczone było też drugie ministerium u św. Stanisława.

³¹⁴ Dla rezydującego stale wikarego, o ile był kapłanem, przeznaczono pierwsze ministerium na altarii św. Tomasza (*Visitationsberichte*, III, 7); z obowiązkiem rezydencji związane było też trzecie ministerium św. Marcina i altaria św. Piotra i Pawła.

³¹⁵ Dla signatora albo najstarszego prebendarza szkoły przeznaczone było drugie ministerium św. Tomasza; dla kantora drugie św. Jana Chrzciciela; które w 1580r. należało jako manualne do organisty

niście³¹⁸, wikarych³¹⁹, mansjonarzach³²⁰, precentorze i kaznodziei³²¹, spowiedniku ludności polskiej³²², ale nie pozostających w służbie prałatów lub kanoników (*non famulanti praelati vel canonici*)³²³. Inne - jako manualne - przyznawano notariuszowi, organiście bądź succentorowi³²⁴.

Uposażenie altarii stanowiła początkowo renta z określonej nieruchomości, a później coraz częściej zwłaszcza w omawianym tu czasie, podobnie jak w innych ośrodkach, głównie czynsze³²⁵. Kształtowały się one dosyć różnie. Najniższe uposażenie wynosiło 4 grzywny, a najlepiej uposażona altaria przynosiła 33 grzywny³²⁶.

Altaryzami w kolegiacie głogowskiej w 1491r. byli:

ALBER Jerzy (1491 - 1492). Pochodził zapewne z Zielonej Góry³²⁷ i był najprawdopodobniej krewnym Pawła³²⁸. Posiadał pierwsze ministerium przy ołtarzu św. Marcina³²⁹

ALBER Paweł (1491 - 1492). Pochodził zapewne z Zielonej Góry³³⁰. W 1491/92 r. posiadał trzecie ministerium na altarii św. Otylii³³¹. Jest on prawdopodobnie identyczny ze zmarłym około 28 V 1506 altaryzta kożuchowskim³³².

(tamże); dla succentora jako manualne drugie ministerium św. Aleksego.

³¹⁶ Dla niego zarezerwowano drugie ministerium św. Marcina (tamże) i pierwsze św. Zygmunta (tamże, 9).

³¹⁷ Miał drugie ministerium św. Anny (tamże, 7); dla regensa głównego chóru było drugie ministerium św. Marii Egipcjanki i altaria św. Zofii (tamże, 9).

³¹⁸ Miał drugie ministerium św. Otylii; w 1580r. przeznaczone było dlań pierwsze ministerium przy ołtarzu Bożego Ciała (tamże, 6); drugie św. Jana Chrzciciela (tamże, 7) i drugie ministerium św. Mateusza (tamże, 9).

³¹⁹ Dla nich zastrzeżono trzecie ministerium św. Otylii; wszystkie trzy ministeria św. Barbary (tamże, 9).

³²⁰ Z mansjonarią była związana druga służba u św. Mikołaja.

³²¹ Przysługiwało mu jako manualne pierwsze ministerium św. Aleksego oraz altaria NMP u św. Jerzego; druga altaria u św. Jerzego przeznaczona była dla ogłaszającego święta (tamże, 11).

³²² Miał trzecie ministerium św. Zygmunta (10 grzywien i własny dom, zob. tamże, 9).

³²³ Chodzi o pierwszą służb przy altarii św. Mikołaja (tamże, 8).

³²⁴ I tak pierwsze ministerium na altarii św. Sebastiana, trzecie św. Stanisława, pierwsze św. Mateusza, drugie św. Zygmunta (tamże, 9) i trzecia altaria w kaplicy św. Jerzego.

³²⁵ Zob. D o l a, *Konfraternie kapłańskie*, 206 - 207

³²⁶ Zob. *Visitationsberichte*, III, 6-11. Altarie głogowskie wymagają nowego, szerszego opracowania przekraczającego ramy założonego w tytule problemu, zwłaszcza iż zachowały się liczne dokumenty dotyczące ich powstawania, uposażenia i obsadzania.

³²⁷ Tu spotykamy to nazwisko 12 I 1451 wśród ławników: CDSil. t. 28, nr 484.

³²⁸ Zob. niżej.

³²⁹ AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b; K n o e t e l, *Der Dom*, 32.

³³⁰ Zob. wyżej: Jerzy Alber.

³³¹ AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b; K n o e t e l, *Der Dom*, 33.

³³² CDSil. t. 24, 193.

BEHENE Zygmunt (1491 1492)³³³.

BOBISBERG Jerzy (1491 1492). Mógł pochodzić z Żagania³³⁴, ale niewykluczone, iż nazwisko jego pochodzi od położonej koło Krosna Odrzańskiego miejscowości Bobersberg (obecnie Bobrowice). Posiadał trzecie ministerium na altarii św. Stanisława³³⁵, na którym spotykamy go też w 1492 r.³³⁶

BORGENI Kasper (1491 1492)³³⁷

BUCHWELDIR (Buchwelder) Michał (1491 1492). Pochodził zapewne z głogowskiej rodziny mieszczańskiej³³⁸. Posiadał w 1491/92 r. altarię św. Doroty³³⁹

CLUGE Maciej (1491 1492). Pochodził zapewne z głogowskiej lub kozuchowskiej rodziny mieszczańskiej³⁴⁰. W 1491 i 1492 r. posiadał drugie ministerium na altarii św. Zygmunta³⁴¹. Został później (16 X 1512) mansjonarzem kaplicy mariackiej w kolegiacie³⁴². Zmarł na tym stanowisku około 1516 r., a na swą rocznicę zostawił zapis wikariuszom³⁴³

CRASCHNIPAN (Craschneipen) Klemens (1491 1492). Posiadał altarię św. Trójcy³⁴⁴

CRAWSE Jan (1491 1492). 19 IX 1459 spotykamy pochodzącego zapewne z głogowskiej rodziny mieszczańskiej³⁴⁵ ks. Jana Crawse³⁴⁶. Posiadał w 1491/92 r. pierwsze ministerium na altarii św. Stanisława³⁴⁷

CROMER Jan (1491). Pochodził prawdopodobnie z Głogowa, z rodziny mieszczańskiej³⁴⁸. Posiadał drugie ministerium na altarii św. Sebastiana, na którym w roku

³³³ Zob.: wikarzy.

³³⁴ Tam 15 I 1423 spotykamy mieszczanina ławnika Piotra Bobisberg: CDSil. t. 32, 48.

³³⁵ AAW IV b. 7 fol. 105b; Knoetel, *Der Dom*, 34.

³³⁶ AAW IV b. 7 fol. 114b.

³³⁷ Zob.: wikarzy

³³⁸ CDSil. t. 28, 115, 231, 265; Buchwaldererów (Buchwelder) spotykamy wśród mieszczan Szprotawskich: CDSil. t. 31, 37, 53, 57, 60, 61, 93; 23 X 1461 spotykamy Jana Buchweldir kaznodzieję w Kozuchowie (CDSil. t. 24, 182), który w latach 1466-1486 był kanonikiem głogowskim (Geric, *Kapitula*, nr 123.

³³⁹ AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b; Knoetel, *Der Dom*, 35.

³⁴⁰ Zob. CDSil. t. 24, 175, 179, 193, 200; CDSil. t. 28, 3, 81, 88. Mógł też pochodzić z mieszczan jaworskich: CDSil. t. 35, 47 passim.

³⁴¹ AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b; Knoetel, *Der Dom*, 35.

³⁴² APW Rep. 76, nr 448.

³⁴³ AAW Regesty rękopiśmienne, t. 31, nr 246.

³⁴⁴ AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b; Knoetel, *Der Dom*, 32.

³⁴⁵ W latach 1436-1466 spotykamy tu mieszczanina Bernarda Crawse i jego żonę Katarzynę: CDSil. t. 28, 78 passim; 28 XII 1472r mansjonarza świętokrzyskiego przy kolegiacie Piotra Crawse: SRSil. t. 10, 24.

³⁴⁶ AAW Regesty rękopiśmienne t. 33; zob. Urbana, dz. cyt., nr 181.

³⁴⁷ AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b; Knoetel, *Der Dom*, 34.

³⁴⁸ CDSil. t. 28, nr 457; 16 XII 1466r. spotykamy tu wdowę po Janie Cromerze, która swemu

następnym zastąpił go Kaspar Horzumweske³⁴⁹. Jest on najprawdopodobniej identyczny z wikarym mgr. Janem Cromerem, którego w gronie wikarych kolegiaty głogowskiej spotykamy po raz pierwszy 8 IX 1467³⁵⁰. 12 V 1468 był już rektorem szkoły kolegiackiej³⁵¹, co wielokrotnie potem do 1484 r. jest potwierdzane³⁵². W 1469 r. sprawował urząd prokuratora wikarych³⁵³. Rezydował prawdopodobnie w Głogowie, w 1476r. pozostał w swym dawnym mieszkaniu w domu wikariuszy³⁵⁴. 15 VIII 1484 spotykamy w kolegiacie głogowskiej, zapewne identycznego z nim Jana Cromera alias Senftelebena, który przez zamianę objął wikariat kanonika Arnesta Ruedigera³⁵⁵. W 1487 r. objął ponownie rektorat szkoły i wikariat scholastyka i uiścił należne z tego tytułu opłaty³⁵⁶. 8 II 1487 za jego zgodą jego brat Sykstus Bruchman, odsprzedał wikarym głogowskim łąkę w Grodźcu³⁵⁷. Po raz ostatni wymieniony wśród wikarych kolegiaty głogowskiej 21 VII 1491³⁵⁸.

FEDELER Wawrzyniec (1491 1492)³⁵⁹

FREYNSTAD (de Freystadt) Mikołaj (1491). Pochodził zapewne z rodziny mieszczańskiej z Kożuchowa. W 1491 r. posiadał pierwsze ministerium na altarii św. Mikołaja³⁶⁰

GOTELOP Mateusz (1491 1492). Posiadał altarię śś. Piotra i Pawła³⁶¹.

HEYNTCZIL Jan (1483 1496)³⁶².

HOLDER Jakub (1491 1492). Posiadał drugie ministerium przy ołtarzu św. Krzyża³⁶³.

szwagrowi Janowi Schulczowi, dzwonnikowi kaplicy św. Krzyża, przekazała prawa na majątki: AAW Regesty rękopiśmienne, t. 33; U r b a n, dz. cyt., nr 240. Cromerowie występują też w Lubinie: CDSil. t. 28, s. 45.

³⁴⁹ AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b; K n o e t e l, *Der Dom*, 32.

³⁵⁰ AAW IV b. 7 fol. 20b.

³⁵¹ Tamże, fol. 3a

³⁵² AAW IV b. 7., fol. 141b: 1468/69; fol. 21a: 19 X 1469, fol 98a i 134b: 8 VIII 1473, fol. 97b: około 4 V 1474, fol. 134b: 23 IX 1474 i 1477, fol. 135a: 1478 r., fol. 95b i 96a: 14 III 1483, fol. 103b; fol. 29a: 28 VIII 1483, fol. 97b: 19 IX 1483, fol. 30b i 32a: 1484 r., fol. 98a: 7-13 I 1484, fol. 130b: po 2 II 1477

³⁵³ Tamże, fol. 21b.

³⁵⁴ Tamże, fol. 98b.

³⁵⁵ Tamże, fol. 133a; uiścił należne opłaty: AAW IV 63), 27; a w posiadaniu którego był od 10 XI 1483r. Jan Pynger: AAW IV b. 7. fol. 133a.

³⁵⁶ AAW IV b 63), 123.

³⁵⁷ AAW IV b. 7. fol. 32b.

³⁵⁸ Tamże, fol. 97a.

³⁵⁹ Zob. mansjonarze św. Krzyża.

³⁶⁰ AAW IV b. 7. fol. 105b; K n o e t e l, *Der Dom*, 33.

³⁶¹ AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b; K n o e t e l, *Der Dom*, 33.

³⁶² Zob. mansjonarze NMP.

³⁶³ AAW IV b. 7. fol. 105b i 114b; K n o e t e l, *Der Dom*, 31.

HEYLGER Mikołaj (1491 - 1492)³⁶⁴.

JAWTHE (Jewthe) Krzysztof (1491 - 1492). Pochodził przypuszczalnie z rodziny mieszczańskiej z Kożuchowa³⁶⁵, ale nie można też wykluczyć jego pochodzenia z osiadłej w księstwie głogowskim rodziny rycerskiej³⁶⁶. Conajmniej w latach 1491/92 posiadał pierwsze ministerium altarii św. Krzyża³⁶⁷.

KINDILMANN (Kindilman) Wincenty (1491 - 1492). Pochodził z Legnicy. Był początkowo bacc. decr.³⁶⁸, ale musiał uzupełnić studia skoro od 21 VII 1491 występuje jako dr decr.³⁶⁹ 12 II 1479 objął wikariat dziekana kolegiaty głogowskiej³⁷⁰, na którym poświadczony jest szereg razy do 21 VII 1491 r.³⁷¹, krótko potem zamienił go z Janem Dornem. W 1489 r. został kaznodzieją w Lwówku Śląskim³⁷². W Głogowie posiadał w 1491 r. przeznaczoną dla kaznodziei drugą altarię w kaplicy św. Jerzego³⁷³ (do 1492 r.³⁷⁴) Około 12 II 1483 przekazał wikarym kolegiaty głogowskiej 20 grzywien na zakup 2 grzywien czynszu rocznego, z którego po jego śmierci 1,5 marki miało być przeznaczone na jego rocznicę, pozostałe natomiast 0,5 marki na zakup chleba dla biednych i związane z fundacją dobroczynną Piotra Nachaycze³⁷⁵. Najprawdopodobniej w 1493 r. objął kanonię katedralną we Wrocławiu, gdzie od 1496r. do swej śmierci stale rezydował. Jako kanonik wrocławski posiadał ponadto altarie w Bardzie i Chojnowie. Zmarł 25 I 1518 w wieku 90 lat³⁷⁶.

KUCHLER (Kucheler) Grzegorz (1491). Pochodził zapewne z głogowskiej rodziny mieszczańskiej³⁷⁷, która wydała wielu duchownych³⁷⁸, a w tamtejszym kościele pa-

³⁶⁴ Zob. mansjonarze NMP.

³⁶⁵ Tu 4 I 1457 spotykamy Mikołaja Jewte: CDSil. t. 24, 181.

³⁶⁶ CDSil. t. 35, 24 nr 12.

³⁶⁷ AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b; K n o e t e l, *Der Dom*, 31.

³⁶⁸ AAW IV b. 7., fol. 29a: 12 II 1483 i 28 VIII 1483, fol. 97b: 19 IX 1483.

³⁶⁹ AAW IV b. 7 fol. 97a; D o l a, *Kapituła*, 361; Z i m m e r m a n n, *Domkapitel*, nr 108.

³⁷⁰ AAW IV b. 7 fol. 132b.: dziekanem był wówczas dr Jan Stanko.

³⁷¹ AAW IV b. 7. fol. 97a; fol. 29a: 28 VIII 1483; fol. 97b: 19 IX 1483; fol. 98a: 7-13 I 1484; fol. 99b: 25 VII 1485; fol. 32b: 12 I 1487.

³⁷² AAW IV b 63), 153.

³⁷³ AAW IV b. 7., fol. 105b.

³⁷⁴ Tamże, fol. 114b.

³⁷⁵ Tamże, fol. 29a.

³⁷⁶ D o l a, *Kapituła*, 361; Z i m m e r m a n n, *Domkapitel*, nr 108.

³⁷⁷ CDSil. t. 28, 44 passim; CDSil. t. 24, 182; CDSil. t. 31, 53 i 108; 24 IX 1466 i 23 IX 1467; AAW Regesty rękopiśmienne, t. 33 i U r b a n, dz. cyt., nr 235 i 243. Spotykamy ich też wśród mieszczan w Szprotawie (CDSil. t. 31, 35 passim) i w pobliskim Przemkowie (CDSil. t. 31, 23), w Jaworze (CDSil. t. 35, 73 passim), w Krośnie Odrzańskim i w Środzie Śląskiej (B e r n h o f e n, *Das Kollegiatstift zu Brieg*, 77).

³⁷⁸ 27 X 1399 spotykamy Jana proboszcza w Kunicach i zarazem 31 X 1399 kanonika legnickiego, a następnie 25 X 1418 Mikołaja proboszcza w Kłębanowicach (B e r n h o f e n, dz. cyt., 77); 14 VI 1447r. spotykamy Mikołaja altarzystę w Kożuchowie (CDSil. t.24, 178). Tu w latach 1506-1531

rafialnym św. Mikołaja ufundowała trzecie ministerium na altarii NMP³⁷⁹ Być może, iż jest on identyczny z pochodzącym również z mieszczańskiej rodziny mgr. Grzegorzem Kuchelerem, który w 1497 r. otrzymał kanonię brzeską (poświadczony 29 XI 1500³⁸⁰). W 1491 r. posiadał drugie ministerium ołtarza św. Dziewic (św. Barbary)³⁸¹, które musiał w ciągu tego roku opuścić, skoro nie występuje wśród altarzyków w wykazie z 1492 r.³⁸²

KUCHINMEYSTIR Jan (1491 – 1492). Pochodził zapewne z okolic Głogowa, gdzie już wcześniej spotykamy się z tym nazwiskiem³⁸³ Posiadał 1491/92 pierwsze ministerium altarii św. Marii Egipcjanki³⁸⁴

KUNAD Marcin (1491 – 1492)³⁸⁵.

LEONARDI Maciej (1491 – 1492)³⁸⁶.

LEYSKE (Leyssigk, Lyszke) Antoni (1491 – 1492). Pochodził zapewne z rodziny mieszczańskiej z Głogowa lub Kożuchowa³⁸⁷ Jego pobyt w kolegiacie głogowskiej związany był z wikariatem, na którym spotykamy go począwszy od 28 IX 1482, kiedy to przez zamianę objął tu wikariat kanonika dr. Mikołaja Merbotha³⁸⁸. Wielokrotnie wzmiankowany jako wikariusz wieczysty kolegiaty³⁸⁹ Zmarł przed 16 V 1518³⁹⁰. W 1500/1501 r. pełnił urząd prokuratora wikariuszy³⁹¹. Nie wymienia go natomiast jako wikarego wykaz z 1491 r.³⁹², ale wiadomo, iż był nim jeszcze 21 VII 1491³⁹³,

---

proboszczem i prepozytem był mgr Paweł Kucheler (CDSil. t. 24, 193-198; AAW IV b 83), 14a i 24b; AAW IV b 80), 1a, 15a, 25a).

³⁷⁹ Otrzymał je 26 I 1469 wikary w kolegiacie Jan Kucheler: CDSil. t. 28 nr 618, identyczny zapewne z występującym tam już wcześniej: AAW IV b. 7 fol. 20b: 8 IX 1467, fol. 3a: 12 V 1468, fol. 141b: 1468/69 (nazwany wicekantorem), fol. 21a: 19 X 1469 (wikary), fol. 24b: 1473 r.

³⁸⁰ B e r n h o f e n, dz. cyt., nr 57

³⁸¹ AAW IV b. 7 fol. 105b; K n o e t e l. *Der Dom*, 34.

³⁸² Zob.: AAW IV b. 7 fol. 114b.

³⁸³ 11 XII 1387r CDSil. t. 28, 234 i nr 169 (13 VI 1403).

³⁸⁴ AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b; K n o e t e l, *Der Dom*, 33.

³⁸⁵ Zob. wikarzy.

³⁸⁶ Zob. mansjonarze NMP

³⁸⁷ W Kożuchowie spotykamy kaznodzieje Błażeja Lyssigk: CDSil.t. 24, 198. Tomasza Leyske spotykamy też wśród poddanych w Mąkolicach koło Legnicy: 22 X 1417r CDSil. t. 25, 60.

³⁸⁸ AAW IV b. 7 fol. 132b.: po Franciszku Mecke.

³⁸⁹ Tamże, fol. 29a: 28 VIII 1483; fol. 98a: 7-13 I 1484; fol. 97a: 21 VII 1491; fol. 98a: 20 IX 1493: AAW IV b 63), 231: 18 VII lub 16 VIII 1492; AAW Regesty rękopiśmienne t. 33 (U r b a n, dz. cyt., nr 366): 30 X 1503; APW Rep. 76, nr 448: 16 X 1512.

³⁹⁰ Wtedy jego następcą na wikariacie kanonika Wawrzyńca Gopperta został Błażej Feyst: AAW IV b. 7 fol. 88b.

³⁹¹ AAW IV b 63), 396.

³⁹² Zob. AAW IV b. 7 fol. 106a.

³⁹³ Tamże, fol. 97a.

a ponadto posiadał tu w 1491 r. drugie ministerium altarii św. Jana Ewangelisty³⁹⁴ i trzecie św. Dziewic (św. Barbary) przeznaczone dla wikarego. Na obydwu altariach spotykamy go też w 1492 r.³⁹⁵

MAS Wawrzyniec (1491 1492). Pochodził zapewne z głogowskiej rodziny mieszczańskiej. Posiadał 1491/92 drugie ministerium ołtarza św. Jana Chrzciciela³⁹⁶. Już 16 II 1484 spotykamy go jako altarzystę³⁹⁷, ale najprawdopodobniej w głogowskim kościele parafialnym św. Mikołaja, gdzie znajdujemy go ponownie 8 III 1485 r.³⁹⁸

MECKE Franciszek (1491 1501). Był prezbiterem, synem Jakuba Mecke ze Świebodzina. Ukończył studia zdobywając tytuł mgr. W 1466r. był prokuratorem, notariuszem konsystorza wrocławskiego, w 1467r. mansjonarzem, a w 1492r. wikariuszem katedralnym³⁹⁹. 9 IV 1478 objął przez zamianę wikariat kanonika Merbota⁴⁰⁰, z którego zrezygnował przed 28 IX 1482 na rzecz Antoniego Leyske (Leysigk)⁴⁰¹. 14 III 1483 spotykamy go we Wrocławiu jako członka tamtejszej mariackiej mansjonarii katedralnej⁴⁰². 19 IX 1483 występuje ponownie wśród wikariuszy głogowskiej kolegiaty⁴⁰³. W 1491/92 r. posiadał tu pierwsze ministerium przy altarii św. Otylii⁴⁰⁴. Altarzystą w kolegiacie głogowskiej był jeszcze 5 VII 1501⁴⁰⁵

NACHAYTCZE Wojciech (1491 1492). Pochodził prawdopodobnie z głogowskiej rodziny mieszczańskiej⁴⁰⁶. W 1491/92 r. posiadał w kolegiacie altarię św. Katarzyny⁴⁰⁷

NESCHEMAWSCHIL Jan (1491 1492)⁴⁰⁸.

OCULISTA Jan z Rawden (1491 1492). Pochodził prawdopodobnie z Rudna

³⁹⁴ Tamże, fol. 105b; K n o e t e l, *Der Dom*, 34: błędnie odczytując dokument podaje, iż ministerium to znajdowało się w ręku Jana Krekewitcza z Przesiecznej, który jak już wyżej powiedziano posiadał patronat nad tą altarią.

³⁹⁵ AAW IV b. 7 fol. 105b; również tutaj K n o e t e l, *Der Domu*, 34 popełnia błąd pomijając Antoniego Leyske, a przypisując to ministerium Wawrzyńcowi Sawir, który pojawia się na altarii dopiero w 1492 r. (AAW IV b. 7., fol. 114b).

³⁹⁶ AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b.

³⁹⁷ AAW Regesty rękopiśmienne, t. 33: U r b a n, dz. cyt., nr 306 i 307.

³⁹⁸ Tamże, nr 312.

³⁹⁹ L u s c h e k, *Notariatsurkunde und Notariat*, 170.

⁴⁰⁰ AAW IV b. 7 fol. 132b.

⁴⁰¹ Tamże, fol. 132b; objął go przez zamianę.

⁴⁰² Tamże, fol. 95b i 96a; fol. 103b.

⁴⁰³ Tamże, fol. 97b.; niewykluczone, że był nim przez cały ten czas.

⁴⁰⁴ Tamże, fol. 105b i 114b; K n o e t e l, *Der Dom*, 33.

⁴⁰⁵ AAW Regesty rękopiśmienne t. 32; zob.. U r b a n, dz. cyt., nr 342.

⁴⁰⁶ 7 VII 1458 spotykamy tu Mikołaja Nechaycze, ojca kłeryka i notariusza Piotra: CDSil. t. 28 nr 530.

⁴⁰⁷ AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b; K n o e t e l, *Der Dom*, 35.

⁴⁰⁸ Zob. mansjonarze NMP

koło Kozuchowa. Posiadał w wymienionych latach drugie ministerium ołtarza św. Anny⁴⁰⁹.

PLESS Melchior (1491 - 1492)⁴¹⁰.

PRUMPNICZ Jan (1491 - 1492). Posiadał w tych latach pierwsze ministerium na altarii św. Sebastiana⁴¹¹.

RASCHKE Mikołaj (1491 - 1492). Mógł pochodzić spod Głogowa⁴¹². W kolegiacie głogowskiej spotykamy go już w 1488 r., kiedy pełnił tam funkcję zakrystiana i mieszkał w domu wikariuszy⁴¹³. Posiadał drugie ministerium altarii św. Marcina i pierwsze altarii św. Doktorów (św. Zygmunta)⁴¹⁴.

RIMER Kasper (1491 - 1492). Pochodził najprawdopodobniej z Kozuchowa⁴¹⁵. Był trzeci altarzystą przy ołtarzu św. Marcina⁴¹⁶.

SCHWARCZSCHUSTIR Stefan (1491 - 1492)⁴¹⁷

SCULTETI Henryk (1484 - 1492)⁴¹⁸.

SMEDICHIN Ambroży (1491 - 1492)⁴¹⁹

SWOB (Schwab) Andrzej (1491 - 1492). Pochodził z kozuchowskiej rodziny mieszczańskiej⁴²⁰ i był synem Andrzeja⁴²¹. 10 XII 1483 studiował jako kleryk w uniwersytecie lipskim, gdzie zdobył mgr artium⁴²². 6 X 1486 posiadał już święcenia kapłańskie⁴²³. Posiadał poparcie kozuchowskiej rady miejskiej, która na czas studiów przyznała mu 6 grzywien rocznie z fundacji Mikołaja Stuler, sołtysa z pobliskiego Wrociszowa, do czego 4 VII 1486 dołączono 2 grzywny z altarii ku czci NMP, św. Barbary, Agnieszki i Wszystkich Świętych w Kozuchowie, pozostawiając prawo patronatu w rękach rodziny Swobów. Tych 8 grzywien Andrzej mógł zatrzymać do końca życia⁴²⁴. W kolegiacie głogowskiej conajmniej w latach 1491/92 posiadał trze-

⁴⁰⁹ AAW7 IV b. 7 fol. 105b i 114b.

⁴¹⁰ Zob. wikarzy.

⁴¹¹ AAW IV b. 7., fol. 105b i 114b; Knoetel, *Der Dom*, 32.

⁴¹² CDSil. t. 28, nr 551: 25 VIII 1461 spotykamy tu Jakuba Raschko.

⁴¹³ AAW IV b 63), 153.

⁴¹⁴ AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b; Knoetel, *Der Dom*, 32 i 35.

⁴¹⁵ Spotykamy tu 5 V 1512 mieszczanina Kaspra Rymer: CDSil. t. 24, 196.

⁴¹⁶ AAW IV b. 7. fol. 105b i 114b; Knoetel, *Der Dom*, 32.

⁴¹⁷ Zob. wikarzy.

⁴¹⁸ Zob. wikarzy.

⁴¹⁹ Zob. mansjonarze NMP.

⁴²⁰ CDSil. t. 24, 145 passim. 13 VIII 1504 Zygmunt Swobe i jego żona Barbara z Kozuchowa sprzedali tamtejszym mansjonarzom czynsz jednej grzywny: Urbana, dz. cyt., nr 353.

⁴²¹ CDSil. t. 24, 190 nr 153; 191 nr 154. Swobów spotykamy też w Głogowie: CDSil. t. 28 nr 95, 110, 111 i w Strzegomiu: CDSil. t. 35, 54: 17 IX 1410.

⁴²² CDSil. t. 24, 190 nr 153 i 191 nr 160.

⁴²³ CDSil. t. 24, 191 nr 154.

⁴²⁴ CDSil. t. 24, 190/191 nr 153.

cie ministerium na altarii św. Sebastiana⁴²⁵. Zmarł przed 15 IV 1499, kiedy wspomnianą altarię kożuchowską posiadał już Melchior Swob⁴²⁶.

TAWIRWICHT Jan (1491 - 1492). Posiadał conajmniej w wymienionych latach altarię św. Jadwigi⁴²⁷.

TESCHIN de Jan (1491). Posiadał w 1491 r. ufundowaną przez księżnę Mechtyldę altarię św. Ducha⁴²⁸. Księciem głogowskim był wówczas Kazimierz II książę cieszyński⁴²⁹, istnieje więc duże prawdopodobieństwo, iż Jan rzeczywiście pochodził z Cieszyna i jest identyczny z notariuszem publicznym konsystorza wrocławskiego z lat 1481-1486, adwokatem tegoż konsystorza w 1486 r. i jego prokuratorem w 1495 r. mgr. Janem quondam Jacobi Grasman z Cieszyna⁴³⁰.

THYMO (Thime, Thim, Thymonis) Krzysztof (1485 - 1492). Pochodził zapewne z kożuchowskiej rodziny mieszczańskie⁴³¹. Od 8 IV 1465 występuje w dokumentach jako lic. Pisma Św.⁴³² Musiał następnie uzupełnić swe studia, skoro od 19 II 1478 pojawia się z tytułem dr. Pisma Św.⁴³³ Swą karierę duchowną rozpoczął od wikariatu w kolegiacie głogowskiej, na którym wymienia go wykaz z 1468/69 r.⁴³⁴ Później został proboszczem kożuchowskim i prepozytem tamtejszej wspólnoty mansjonarskiej (wzmiankowany często od 28 I 1472)⁴³⁵ 4 VII 1485 i nadal w 1491/92 r. posiadał w kolegiacie głogowskiej przeznaczoną dla regensa głównego chóru altarię św. Zofii⁴³⁶. W latach 1491/92 posiadał ponadto pierwsze ministerium altarii św. Jana Ewangelisty⁴³⁷

⁴²⁵ AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b; K n o e t e l, *Der Dom*, 32.

⁴²⁶ CDSil. t. 24, 192 nr 162; równocześnie mansjonarz przy tamtejszym kościele w latach 1518-1530: AAW IV b 80) 14a i 24b oraz 1a i 15a.

⁴²⁷ AAW IV b. 7. fol. 105b i 114b; K n o e t e l, *Der Dom*, 34.

⁴²⁸ AAW IV b. 7 fol. 105b; K n o e t e l, *Der Dom*, 34 n.

⁴²⁹ Zob. CDSil. t. 28 nr 764; K. J a s i ń s k i, *Rodowód Piastów Śląskich*, Wrocław 1977, III, 183-184.

⁴³⁰ L u s c h e k, *Notariatsurkunde und Notariat*, 195; jego miejsce na altarii w następnym roku zajął Michał z Koźła: AAW IV b. 7 fol. 114b; K n o e t e l, *Der Dom*, 35. Mało prawdopodobne, by był on identyczny z altarzystą głogowskim Janem Oppilt z Cieszyna: 15 VI 1518 (U r b a n, dz. cyt., nr 428).

⁴³¹ W latach 1475-1491 spotykamy tu burmistrza Daniela Thyme oraz mieszczanina Henryka: CDSil. t. 24, 134 passim; CDSil. t. 28, 59 passim. Spotykamy to nazwisko również wśród mieszczan legnickich: CDSil. t. 28, 59 i 118.

⁴³² CDSil. t. 24, 184 i 8 VI 1465, s. 185; 26 IX 1465, s. 187; 3 II 1471 (nauczyciel Pisma św., prepozyt) i 13 IX 1472, s. 188; 25 II 1474.

⁴³³ APW Rep. 76 nr 357; APW Rep. 76, nr 376; 4 VII 1485.

⁴³⁴ AAW IV b. 7 fol. 141b.

⁴³⁵ AAW Regesty rękopiśmienne, t. 32; zob. U r b a n, nr 269; prepozytem mansjonarzy nazwany również 5 II 1476 (tamże, 281 i 281) oraz APW Rep. 76, nr 367· 1 VIII 1482.

⁴³⁶ APW Rep. 76, nr 376; AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b; K n o e t e l, *Der Dom*, 35.

⁴³⁷ AAW IV b. 7 fol. 105b i 114b; K n o e t e l, *Der Dom*, 34.

VNGESTUME Stanisław (1491 - 1502)⁴³⁸

WEGEHAWPT Walenty (1491 - 1492)⁴³⁹

WILTPRICZ Andrzej (1491 - 1492)⁴⁴⁰.

P o d s u m o w a n i e

Jeżeli już w pracy poświęconej kapitule głogowskiej dało się zauważyć, iż wchodzący w jej skład duchowni wywodzili się głównie ze Śląska, a przy tym najczęściej z terenu księstwa głogowskiego⁴⁴¹, to jeszcze bardziej staje się to widoczne w przypadku niższego duchowieństwa związanego z kolegiatą głogowską. Coraz rzadziej spotykamy wśród nich członków rodzin rycerskich⁴⁴². Większość należy wywodzić z rodzin mieszczańskich, przede wszystkim Głogowa i Kozuchowa⁴⁴³. Wydaje się, iż przynależność do duchowieństwa kolegiackiego nie wyłączała ich z miejscowej społeczności, nie byli obcymi w miejskim środowisku głogowskim, lecz należeli do "swoich" zarówno z racji pochodzenia⁴⁴⁴, jak i dzielenia zwłaszcza pod koniec XV wieku wspólnie z mieszczaństwem głogowskim wszystkich problemów miasta przeżywającego ciągle wstrząsy i niepokoje, najazdy i grabieże⁴⁴⁵.

Spośród dwudziestu prałatów i kanoników aż czternastu posiadało ukończone wyższe studia⁴⁴⁶, wśród duchowieństwa niższego kolegiaty głogowskiej natomiast rzadko tylko spotykamy ludzi z tytułami uniwersyteckimi⁴⁴⁷. Częściej dopełniała ta druga grupa duchownych obowiązek rezydencji, czemu w przypadku wyższego duchowieństwa przeszkadzała głównie kumulacja beneficjów i związek z kapitułą katedralną

⁴³⁸ Zob. mansjonarze św. Krzyża.

⁴³⁹ Zob. mansjonarze NMP

⁴⁴⁰ Zob. mansjonarze NMP

⁴⁴¹ Zob.: G e r l i c, *Kapituła*, 98 n.

⁴⁴² Z rycerskiej rodziny pochodził zapewne Waclaw Loss, a być może również Kasper Borgeni, Melchior Pless, Jerzy Krumpach, Jan Neschewawschil, Krzysztof Jawthe.

⁴⁴³ Omówionych zostało wyżej 67 duchownych tej grupy (wikarych, mansjonarzy i altarzystów) spośród których 26 pochodziło najprawdopodobniej z Głogowa, a po jednym z pobliskich Serbów i Zimnej Brzeźnicy, 10 z Kozuchowa, a po jednym z pobliskiego Nowego Miasteczka i Rudna, po dwu z Krosna Odrzńskiego i Zielonej Góry, po jednym z Cieszyna, Dzierżoniowa?, Legnicy, Świebodzina i Żagania, a dla 18 trudno ustalić nawet przypuszczalne miejsce pochodzenia - mogły to być w niektórych przypadkach pobliskie Łużyce lub Wielkopolska.

⁴⁴⁴ B. Z i e n t a r a, *Spoleczeństwo polskie w XIII - XV wieku*, w: *Spoleczeństwo polskie od X do XX wieku*, Warszawa 1988, 127; M. B o g u c k a - H. S a m s o n o w i c z, *Dzieje miast i mieszczaństwa w Polsce przedrozbiorowej*, Wrocław 1986, 135 i 245.

⁴⁴⁵ *Głogów. Zarys monografii miasta*, 91-95, 127; SRSil. t. 10, 34 n.

⁴⁴⁶ Nie wiadomo o nich nic jedynie w przypadku czterech pochodzących z Głogowa kanoników, prepozyta Piotra Lidlau i kanonika bpa Jana Ambrosiego.

⁴⁴⁷ Studia ukończyli wikary Erazm Man, a może również Henryk Sculteti?, precentor Mikołaj Gladiatoris, mansjonarz Walenty Wegehaupt i altarzyści Jan Cromer, Wincenty Kimdilmann, Franciszek Mecke, Andrzej Swob, Krzysztof Thymo.

we Wrocławiu, aczkolwiek i niższy kler kumulował fundacje kościelne⁴⁴⁸.

Powszechnie uważa się, że najgorzej uposażoną częścią kleru diecezjalnego byli wikariusze i altarzyści. Do najuboższych należeli również mansjonarze przy katedrach i kolegiatach spełniający obowiązki liturgiczne i duszpasterskie za nieobecnych lub nie zajmujących się tą działalnością kanoników. Wydaje się jednak, że uposażenie ich wcale nie było tak niskie, co słusznie zauważył już K. Dola w odniesieniu do altarzystów. Byłoby błędem nazywać ich "proletariatem duchownym"⁴⁴⁹ Jak już wyżej podano uposażenie altarii głogowskich wahało się od 4 do 33 grzywien. Wikarzy otrzymywali od 2 do 6 grzywien, ale przysługiwało im wiele dodatkowych świadczeń podnoszących, i to dość znacznie, ich uposażenie. Również mansjonarze NMP nie byli najgorzej uposażeni, skoro precentor otrzymywał 10 grzywien, a inni po 3 grzywiny. Jeżeli dodamy do tego, iż połowę spośród czterdziestu dwu altarzystów kolegiackich stanowili wikariusze bądź mansjonarze posiadający ponadto nierzadko jeszcze inne beneficja manualne, nawet parafie to trudno mówić o biedowaniu. Warunki materialne niektórych altarzystów poprawiało jeszcze posiadanie własnej kurii.

Wydaje się, iż przedstawiona tu grupa duchownych należąca do czterech korporacji głogowskich, a obejmująca w sumie 87 osób przybliżyła nieco obraz duchowieństwa głogowskiego, a zarazem śląskiego końca XV wieku. Zasygnalizowana w przypadku wikarych sprawa wspólnego zamieszkania, wspólnych posiłków i towarzyszącego im czytania duchownego zdaje się bardzo pozytywnie świadczyć o poszukiwaniu nowego modelu życia wśród duchowieństwa śląskiego, które starało się zaradzić nekającym je problemom nie tylko poprzez oczekiwanie na odgórną reformę, ale samo aktywnie w niej uczestniczyło⁴⁵⁰.

---

⁴⁴⁸ Z i e n t a r a, dz. cyt., 171-172.

⁴⁴⁹ D o l a, *Konfraternie kapłańskie*, 207

⁴⁵⁰ Zob.. tamże.